PRIMJENA METODA I TEHNIKA KREATIVNOG RAČUNOVODSTVA U IZVJEŠTAJU U NOVČANOM TIJEKU

Ovuka, Duška

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:656272

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

PRIMJENA METODA I TEHNIKA KREATIVNOG RAČUNOVODSTVA U IZVJEŠTAJU U NOVČANOM TIJEKU

Mentorica:

prof.dr.sc. Željana Aljinović Barać

Studentica:

Duška Ovuka

Split, veljača, 2021.

SADRŽAJ:

1 UVOD 4

1.1 Problem i predmet istraživanja 4

1.2 Svrha i ciljevi istraživanja 6

1.3 Metode istraživanja 7

1.4 Struktura rada 8

2 REGULATIVNI OKVIR IZVJEŠTAVANJA O NOVČANIM TIJEKOVIMA 10

2.1 Temeljne odredbe Zakona o računovodstvu 11

2.2 Izvještaj o novčanom tijeku (MRS 7) 13

3 KREATIVNO RAČUNOVODSTVO U IZVJEŠTAJU O NOVČANOM TIJEKU 18

3.1 Klasifikacijske manipulacije 22

3.1.1 Vrijednosni papiri, udjeli i dividende 23

3.1.2 Zajmovi 25

3.1.3 Kamate 26

3.2 „Napuhivanje“ novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti 27

3.2.1 Prodaja nedospjelih potraživanja 27

3.2.2 Cirkularni novčani tijek 28

3.2.3 Prekomjerna kapitalizacija operativnih troškova 28

3.2.4 Pogrešno klasificiranje zaliha robe 28

3.2.5 Poslovna spajanja 29

3.2.6 Agresivno upravljanje radnim kapitalom 29

3.3 „Crvene zastavice“ za prijevaru: znakovi upozorenja 30

3.4 Forenzična analiza Izvještaja o novčanom tijeku 31

3.4.1 Horizontalna analiza 32

3.4.2 Vertikalna analiza 33

3.4.3 Analiza putem pokazatelja 33

3.5 Prevencija prijevara u Izvještaju o novčanom tijeku 34

3.6 Pregled prijašnjih istraživanja 35

4 KREATIVNO RAČUNOVODSTVO U IZVJEŠTAJU O NOVČANOM TIJEKU U REPUBLICI HRVATSKOJ 38

4.1 Definiranje uzorka i metodologija istraživanja 38

4.1.1 Struktura anketnog upitnika 38

4.1.2 Struktura ispitanika 41

4.1.3 Rezultati istraživanja stavova o Izvještaju o novčanom tijeku 59

4.2 Testiranje hipoteza 62

4.2.1 Testiranje hipoteze o mogućnostima primjene kreativnog računovodstva pri sastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku 62
4.2.2 Testiranje hipoteze o novčanom tijeku iz poslovnih aktivnosti kao glavnom predmetu primjene kreativnog računovodstva 67
4.3 Usporedba rezultata istraživanja s rezultatima prethodnih istraživanja 73
5 ZAKLJUČAK 75
LITERATURA 77
POPIS TABLICA 79
POPIS GRAFIKONA 81
POPIS SLIKA 82
SAŽETAK 83
SUMMARY 84

1 UVOD

1.1 Problem i predmet istraživanja

Financijski izvještaji imaju veliku ulogu u pružanju računovodstvenih informacija o cjelokupnom poslovanju i financijskom „zdravlju“ poslovnog subjekta. Financijski izvještaji su finalni proizvod računovodstva kojima poduzeće daje informacije o rezultatima poduzetih poslovnih transakcija unutarnjim i vanjskim korisnicima financijskih izvještaja (HSFI 1: 5). Računovodstvene informacije dobivene putem financijskih izvještaja su temelj za racionalan proces upravljanja nad poslovanjem određenog poduzeća. Financijski izvještaji bi trebali pružati kvalitetne, značajne i pouzdane informacije o financijskom poslovanju, financijskoj uspješnosti i promjenama financijskog položaja. Međutim, veliki računovodstveni skandali, kao što su Enron, Worldcom, Xerox i ostali, doveli su u pitanje kvalitetu i točnost financijskog izvještavanja.

Poduzeća se iz dana u dan bore za opstanak, a određeni broj njih u većoj ili manjoj mjeri koristi metode kreativnog, odnosno manipulativnog računovodstva, kako bi pod svaku cijenu prikazala svoje poslovanje u što boljem izdanju te postigla ciljeve. Prema O'Regan-u (2006: 369) kreativno, odnosno manipulativno računovodstvo može se definirati kao: „Uporaba i zlouporaba (eng. use and abuse) računovodstvenih tehnika i načela da bi se prikazali financijski rezultati koji, namjerno, odstupaju od istinitog i fer prikaza.“ Kreativno računovodstvo je prvotno osmišljeno kao alat koji bi omogućio realan prikaz financijskog stanja i rezultata kroz primjenu računovodstvenih postupaka utemeljenih na fleksibilnosti. Prema Negovanoviću (2011: 48) suvremeno računovodstvo, a posebno Međunarodni standardi financijskog izvještavanja koji predstavljaju izvještavanje temeljeno na načelima, a ne na pravilima, daju poprilično slobode menadžmentu u pogledu izbora između više računovodstvenih metoda i alternativnih postupaka. Također, primjena fer vrijednosti i različitih metoda procjene omogućava razne manipulacije i zlouporabe.

Budući su račun dobiti i gubitka te bilanca glavna žarišta računovodstvene manipulacije, korisnici financijskih izvještaja, naročito investitori, sve više pažnje posvećuju Izvještaju o novčanom tijeku kao pokazatelju kvalitete dobiti. Kada bi svi prihodi bili naplaćeni, a svi troškovi plaćeni, neto novčani tijek bi odgovarao stanju neto dobiti uvećane za amortizaciju jer se amortizacija evidentira kao trošak, ali ne predstavlja novčani izdatak (Aljinović Barać, 2019: 8). Dakle, dobit je kvalitetnija ukoliko je u što većoj mjeri „pokrivena“ novčanim tijekom. Kako

bi ostvarila bolji rejting i privukla investitore pojedina poduzeća počinju primjenjivati metode i tehnike kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti postao je glavna „meta“ kreativnog računovodstva jer se smatra temeljnim pokazateljem likvidnosti i sposobnosti kontinuiranog poslovanja poduzeća.

S obzirom na prethodno definiranu problematiku predmet ovog rada je primjena metoda i tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku u Republici Hrvatskoj. Kako je Šimundža istraživala upravo ovu problematiku u Republici Hrvatskoj 2010. godine, ovim istraživanjem se želi ispitati je li došlo do promjene u percepciji odredbi MRS-a 7 i primjeni metoda i tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Aljinović Barać i Šimundža (2011) zaključuju da postojeća zakonska regulativa i MRS-7 omogućuju korištenje tehnika kreativnog računovodstva u sastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku. Šestanović et al. (2015) ističu važnost Izvještaja o novčanom tijeku i razmatraju određene probleme pri klasifikaciji u kreiranju Izvještaja o novčanom tijeku. Cilj primjene kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku je stvoriti sliku o novčanom tijeku iz poslovnih aktivnosti koja će zainteresirane strane (analitičare, investitore, dobavljače, kreditore) pogrešno navesti na zaključak o boljem poslovnom zdravlju poduzeća nego što ono stvarno jest (Šestanović et al., 2015: 128). Prema Perčević i Mićin (2014: 224) sve veći broj korisnika financijskih izvještaja, u svoj fokus razmatranja stavlja prvenstveno informacije iz Izvještaja o novčanom tijeku zbog teže manipulacije istim. Đukić i Pavlović (2014: 233) ističu kako važnost informacije dobivene putem Izvještaja o novčanom tijeku povećava potrebu manipulacije istim. Prema Arsenijević i Đukić (2017: 172) nužno je poboljšanje standarda koji reguliraju novčane tijekove zbog činjenice da bez informacija o novčanom tijeku nije moguće donijeti ispravnu odluku i na taj način postići poslovni uspjeh.

U skladu s definiranim problemom i predmetom istraživanja postavljaju se sljedeće hipoteze:

- **H1: Odredbe Međunarodnog računovodstvenog standarda 7 u sastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku pogoduju metodama i tehnikama kreativnog računovodstva.**

Na temelju postavljene hipoteze pretpostavlja se da neprecizno i nejasno definirane odredbe MRS-a 7 pogoduju primjeni kreativnog, odnosno manipulativnog računovodstva u sastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku. Prilikom sastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku postoji velika razina fleksibilnosti, odnosno omogućuje se sloboda izbora klasifikacije pojedinih stavki što znatno otvara put primjeni kreativnog računovodstva. Mulford i Comiskey (2005: 19) smatraju

da je fleksibilnost standarda omogućila pogrešno raspoređivanje određenih stavki između novčanog tijeka iz poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti. Weiss i Yang (2008) ističu mogućnost kojom MRS 7 dopušta slobodan izbor klasifikacije primljenih dividendi između investicijskih i poslovnih aktivnosti čime se omogućuje korporacijama „igra“ s velikim iznosima. Gordon et al. (2016: 840) navode kako Međunarodni računovodstveni standardi dopuštaju puno veću razinu fleksibilnosti pri sastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku nego Američki računovodstveni standardi. Fleksibilnost Međunarodnih računovodstvenih standarda omogućuje precjenjivanje novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti te podcjenjivanje novčanog tijeka iz investicijskih i financijskih aktivnosti (Gordon et al., 2016: 842).

- **H2: Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti glavna je „meta“ kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku.**

Na temelju postavljene hipoteze pretpostavlja se da je osnovna svrha kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku „napuhivanje“ novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti. Kako bi se stvorila što bolja slika o poslovanju poduzeća precjenjuju se novčani tijekovi iz poslovnih aktivnosti, a podcjenjuju se novčani tijekovi iz investicijskih i financijskih aktivnosti. Mulford i Comiskey (2005: 19) ističu kako se kreativno izvještavanje odnosi na poduzete aktivnosti kako bi se stvorila iskrivljena slika o novčanom tijeku iz poslovnih aktivnosti, pružanjem obmanjujućih signala o financijskom „zdravlju“ poduzeća. Prema Stevanović et al. (2013: 31) precjenjivanje novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti je razumljivo s obzirom na važnost njegova iznosa i trenda u procesu ocjene ulaganja i izračuna cijene dionice tvrtke. Šestanović et al. (2015: 123) ističu kako je menadžment implementirao kreativne načine umjetnog povećanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti kako bi privukao investitore. Lennox i Yu (2019: 2) ističu da mnoga poduzeća koja manipuliraju obračunskim kategorijama, kako bi umanjila rizik od detekcije, manipuliraju i novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti.

1.2 Svrha i ciljevi istraživanja

U skladu s definiranim problemom i predmetom istraživanja te postavljenim hipotezama, svrha ovog rada je istražiti i donijeti zaključak o primjeni metoda i tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku sastavljenom sukladno odredbama MRS-a 7.

Istraživanjem se žele postići sljedeći ciljevi:

- Prikazati u kolikoj mjeri odredbe MRS-a 7 pogoduju primjeni kreativnog, odnosno manipulativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku;
- Sustavno prikazati i klasificirati tehnike manipulacije Izvještajem o novčanom tijeku;
- Prikazati u kolikoj mjeri je novčani tijek iz poslovnih aktivnosti podložan manipulaciji;
- Analizirati kompleksnost primjene kreativnog, odnosno manipulativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku.

1.3 Metode istraživanja

U radu će se primjenjivati različite znanstvene metode u svrhu donošenja zaključka, odnosno prihvaćanja ili odbacivanja postavljenih hipoteza. U teorijskom dijelu rada proučava se znanstvena i stručna literatura te će se koristiti sljedeće znanstvene metode (Zelenika, 2000) :

- Metoda deskripcije je postupak jednostavnog opisivanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu te empirijskih potvrđivanja odnosa i veza. Uglavnom se koristi u početnoj fazi istraživanja. Opisuje se važnost i obilježja Izvještaja o novčanom tijeku te metode i ciljevi primjene kreativnog računovodstva.
- Metoda indukcije je postupak zaključivanja od posebnog prema općem. U istraživanju se analizira kako pojedine stavke u Izvještaju o novčanom tijeku i njihovo pogrešno klasificiranje omogućuje manipuliranje Izvještajem o novčanom tijeku.
- Metoda dedukcije je postupak zaključivanja od općeg prema posebnom. U istraživanju se analizira kako nejasno i neprecizno definirane odredbe MRS-a 7 omogućuju manipuliranje Izvještajem o novčanom tijeku.
- Metoda komparacije je postupak uspoređivanja istih ili srodnih pojava te utvrđivanje njihovih međusobnih sličnosti u ponašanju i intenzitetu te razlika. Korištenjem ove metode dolazi se do zanimljivih zaključaka o odnosima pojedinih stavki.
- Metoda kompilacije je postupak preuzimanja tuđih rezultata znanstveno-istraživačkog rada, odnosno tuđih opažanja, stavova, zaključaka i spoznaja. Rezultati drugih znanstveno-istraživačkih radova pomažu u donošenju zaključka o primjeni kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku te odredbama MRS-a 7.
- Metoda klasifikacije je sistematska i potpuna podjela općeg pojma na posebne, koje taj pojam obuhvaća. Metoda klasifikacije primjenjuje se za klasificiranje metoda i tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku te ciljeva.

- Metoda analize primjenjuje se prilikom raščlanjivanja složenijih misaonih cjelina na dijelove.
- Metoda sinteze primjenjuje se prilikom spajanja jednostavnih dijelova u cjeline.
- U empirijskom dijelu rada koriste se odgovarajuće statističke metode (Pivac i Šego, 2006: 7) :
- Deskriptivna (opisna) statistika temelji se na organiziranom prikupljanju podataka, odabiru, grupiranju, prezentiranju i interpretiranju dobivenih rezultata analize. Primjenjuju se grafičke i brojčane metode kako bi se rezultati prikazali na što jednostavniji i razumljiviji način (različiti grafički prikazi, aritmetička sredina, mod, medijan, standardna devijacija i varijanca).
- Inferencijalna statistika temelji se na dijelu (uzorku) jedinica izabranih iz cjelovitog statističkog skupa, pomoću kojega se uz primjenu odgovarajućih statističkih metoda i tehnika donose zaključci o čitavom statističkom skupu (procjene, testiranje hipoteza, određivanje veza između varijabli te predviđanja o populaciji).

1.4 Struktura rada

Diplomski rad je podijeljen u pet cjelina. U uvodnom dijelu definirani su problem i predmet istraživanja, postavljene su istraživačke hipoteze te su navedeni ciljevi i metode istraživanja.

U drugom dijelu prikazane su odredbe Međunarodnog računovodstvenog standarda 7 te je naveden regulativni okvir za sastavljanje i prezentiranje Izvještaja o novčanom tijeku.

U trećem dijelu definira se pojam kreativnog računovodstva. Prikazane su metode i tehnike kreativnog računovodstva te ciljevi i metode, kao i upozoravajući znakovi. Također, navedeni su i određeni primjeri poznatih računovodstvenih skandala. Posebna pažnja usmjerena je na manipulacije i prijevare u Izvještaju o novčanom tijeku jer je upravo on smatran najmanje podložnim manipulativnim radnjama.

U četvrtom dijelu rada se putem empirijskog istraživanja analizira primjena metoda i tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku na području Republike Hrvatske. Putem anketiranja računovođa prikupljeni su podatci o zastupljenosti kreativnog računovodstva u Republici Hrvatskoj, djelotvornosti postojeće zakonske regulative u borbi protiv prijevarnog računovodstva, načinima manipulacije novčanim tijekovima te kompleksnosti manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku.

U petom dijelu rada je uz pomoć teorijskog i empirijskog istraživanja donesen odgovarajući zaključak.

2 REGULATIVNI OKVIR IZVJEŠTAVANJA O NOVČANIM TIJEKOVIMA

Prema (IASB, 2006: 12) regulativni okvir predstavlja „sustav zakona i načela koji određuju i oblikuju prirodu i sadržaj financijskih informacija“. Financijsko izvještavanje ima posebno mjesto u regulativnom okruženju zato što specifična pravila upravljaju korporativnim izvještavanjem i objavljivanjem u većini zemalja (Soltani, 2009: 42). Premda menadžment poduzeća ima poprilično slobode prilikom odabira sadržaja i vremena objavljivanja informacija, financijsko izvještavanje mora biti u skladu s regulativnim i tržišnim zahtjevima. Jedan od glavnih ciljeva regulativnih agencija je osigurati dovoljno kvalitetnih informacija kako bi se zadovoljile potrebe investitora te izbjegle neefikasnosti na tržištu kapitala.

Osnovna briga regulatora je asimetrija informacija jer dovodi do sukoba interesa menadžera i investitora. Asimetrija informacija se odnosi na situaciju u kojoj menadžment ima neke značajne informacije ili ima više informacija o određenim značajnim varijablama nego korisnici financijskih izvještaja. Dakle, uloga regulativnog uređenja je dvojaka (Aljinović Barać, 2019: 2):

- racionalizacija i koordinacija ekonomskih aktivnosti, i to:
  - zaštita konkurencije – regulativnim uređenjem trebalo bi se stvoriti ekonomsko okruženje koje potiče konkurentnost među tvrtkama i otežava nastajanje monopola;
  - neočekivani profiti – situacija kada tvrtke zbog neočekivanih vanjskih utjecaja, a ne zbog svog tržišnog ponašanja ostvaruju neočekivanu dobit, što bi trebalo spriječiti regulativnim uređenjem.
- efikasna organizacija ponašanja pojedinca ili tvrtke zbog postojanja informacijske asimetrije:
  - rizik pogrešnog izbora (engl. adverse selection) – pojavljuje se kada neka osoba (obično unutarnji korisnik) ima informacijsku prednost u odnosu na ostale korisnike jer raspolaže određenim informacijama značajnim za odlučivanje koje su drugim sudionicima uskraćene;
  - moralni rizik (engl. moral hazard) – nastaje zbog odvajanja vlasničke i upravljačke funkcije u tvrtki. Odnosi se na poduzimanje ili nepoduzimanje određenih akcija od strane menadžmenta u svrhu ostvarenja vlastitih interesa.

Postoje tri razine regulative koje zajedno definiraju računovodstveni sustav (Aljinović Barać, 2019: 1):

- Zakonodavna tijela – izravno pravno reguliraju računovodstvenu materiju donošenjem zakona, imenovanjem nadležnih tijela te određivanjem njihovih ovlasti.
- Tijela imenovana od strane zakonodavnih tijela – reguliraju računovodstvenu materiju praktičnom razradom akata zakonodavnih tijela (odbori za računovodstvene standarde, komisije za vrijednosne papire i sl.).
- Profesionalci – reguliraju računovodstvenu materiju donošenjem pravila struke, nadgledanjem provođenja zakona i sl. (računovođe i revizori).

Računovodstveni regulativni okvir treba omogućiti sljedeće (Aljinović Barać, 2019: 2):

- osigurati osnovu za reduciranje broja alternativnih računovodstvenih postupaka;
- pomoći revizorima u izradi revizorskog izvješća;
- pomoći korisnicima financijskih izvještaja u interpretiranju objavljenih informacija;
- pomoći nacionalnim računovodstvenim tijelima u razvoju nacionalnih standarda;
- poticati razvoj međunarodnih računovodstvenih standarda.

Većina računovodstvenih sustava temelji se načelima i potiče se njihova međusobna usklađenost. Međutim, prilikom sastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku postoje značajne razlike između određenih zemalja, dok u nekim zemljama sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku uopće nije zakonski regulirano. S obzirom da su nacionalni računovodstveni sustavi utemeljeni ili na Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja ili na Američkim računovodstvenim standardima, razumno je očekivati određene razlike u samom sadržaju i obliku Izvještaja o novčanom tijeku.

2.1 Temeljne odredbe Zakona o računovodstvu

Zakon o računovodstvu (čl. 5) razvrstava poduzetnike na mikro, male, srednje i velike ovisno o pokazateljima utvrđenim na zadnji dan poslovne godine koja prethodi poslovnoj godini za koju se sastavljaju financijski izvještaji. Kriterije za razvrstavanje poduzetnika čine iznos ukupne aktive, iznos prihoda i prosječan broj radnika tijekom poslovne godine.

U tablici broj 1 je prikazan način razvrstavanja poduzetnika s obzirom na navedene kriterije.

Tablica 1: Razvrstavanje poduzetnika prema veličini

Kriterij	Mikro	Mali	Srednji
Iznos ukupne aktive	2.600.000,00	30.000.000,00	150.000.000,00
Iznos prihoda	5.200.000,00	60.000.000,00	300.000.000,00
Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine	10	50	250

Izvor: Prikaz autorice

U velike poduzetnike uvrštavaju se oni koji prelaze granične pokazatelje u najmanje dva od tri kriterija te banke, štedne banke, stambene štedionice, društva za osiguranje i sl.

Sukladno Zakonu o računovodstvu (čl. 17) mikro, mali i srednji poduzetnici dužni su sastavljati i prezentirati godišnje financijske izvještaje primjenom Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (HSFI), dok su veliki poduzetnici i poduzetnici od javnog interesa dužni primjenjivati Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI).

Prema Zakonu o računovodstvu (čl. 19) mikro i mali poduzetnici dužni su sastavljati Bilancu, Račun dobiti i gubitka i Bilješke uz financijske izvještaje, dok su srednji i veliki poduzetnici dužni sastavljati još Izvještaj o novčanom tijeku i Izvještaj o promjenama kapitala. Međutim, potrebno je istaknuti i da su obveznici primjene MSFI dužni sastaviti i Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.

Sastavljanje i prezentiranje Izvještaja o novčanom tijeku u Republici Hrvatskoj regulira:

- Međunarodni računovodstveni standard 7 (MRS 7) – Izvještaj o novčanom tijeku (veliki poduzetnici i društva od javnog interesa);
- Hrvatski standard financijskog izvještavanja 1 (HSFI 1) – Financijski izvještaji, točke 1.25 do 1.35 (mikro, mali i srednji poduzetnici).

Prema Zakonu o računovodstvu (čl. 30) svi poduzetnici su dužni javno objaviti godišnje financijske izvještaje dostavljanjem u Registar godišnjih financijskih izvještaja (RGFI) koji se vodi u elektroničkom obliku i dostupan je na internetskim stranicama FINA-e.

2.2 Izvještaj o novčanom tijeku (MRS 7)

Sastavljanje i prezentiranje Izvještaja o novčanom tijeku prema Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja regulira MRS 7 – Izvještaj o novčanom tijeku. Ovaj standard je sastavljen i objavljen 1992. godine umjesto dotadašnjeg MRS-a 7 (Izvještaj o promjenama u financijskom položaju). Sastavljen je po uzoru na Standard financijskog izvještavanja 95 te je u primjeni od siječnja 1994. godine.

Izvještaj o novčanom tijeku može se definirati kao prikaz priljeva i odljeva novca i novčanih ekvivalenata koji se javljaju u obavljanju poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti u jednom obračunskom razdoblju. Pojam novac obuhvaća novac u blagajni i depozite po viđenju (novac na računima poduzeća). Novčani ekvivalenti se mogu definirati kao kratkoročna, visoko likvidna ulaganja koja se mogu brzo pretvoriti u poznate iznose novca te nisu podložni značajnom riziku promjene vrijednosti (MRS 7: 6). Kao primjeri novčanih ekvivalenata mogu se navesti kratkoročne državne obveznice, komercijalni zapisi i vrijednosni papiri s rokom dospijeća kraćim od devedeset dana (Belak, 1995: 100).

Cilj MRS-a 7 je „osiguranje informacija o povijesnim promjenama novca i novčanih ekvivalenata subjekta putem Izvještaja o novčanom tijeku“ (MRS 7, Cilj). Korisnici financijskih izvještaja na temelju podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku procjenjuju sposobnost poduzeća u stvaranju novca i novčanih ekvivalenata te sukladno tome donose poslovne odluke. Također, korisnici financijskih izvještaja putem Izvještaja o novčanom tijeku dobivaju i uvid u načine stvaranja i korištenja novca i novčanih ekvivalenata poduzeća.

Mogu se navesti sljedeće koristi od Izvještaja o novčanom tijeku (Aljinović Barać, 2019: 6):

- procjena sposobnosti poduzeća za ostvarenje budućeg čistog novčanog tijeka
- ocjena sposobnosti poduzeća za ispunjenje obveza prema vjerovnicima i isplatu dividendi
- ocjena potreba za vanjskim financiranjem
- ukazuje na likvidnost i solventnost poduzeća
- ocjena uzroka razlike između neto dobiti i čistog novčanog tijeka, povezivanje novčanih primitaka i izdataka
- procjena učinaka novčanog tijeka te nenovčanih investicijskih i financijskih aktivnosti tijekom razdoblja na financijski položaj društva
- mogućnost usporedbe sadašnje vrijednosti budućih novčanih tijekova različitih društava

- eliminacija učinaka različitih računovodstvenih postupaka pri istim transakcijama i događajima.

Izvještaj o novčanom tijeku treba prezentirati novčane tijekove tijekom razdoblja, klasificirane na novčane tijekove od poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti (MRS 7: 10). Poduzetnik prezentira Izvještaj o novčanom tijeku na način koji je najprikladniji za njegovo poslovanje. Informacije prezentirane u Izvještaju o novčanom tijeku moraju biti kvalitetne i korisne kako bi korisnici izvještaja dobili jasan uvid u kretanje novca između poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti.

Poslovne aktivnosti su glavne aktivnosti poduzeća koje stvaraju prihod i koje u osnovi imaju najznačajniji utjecaj na financijski rezultat poduzeća, dobit ili gubitak (Žager, 1996: 107). Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti je temeljni pokazatelj kvalitete poslovanja jer proizlazi iz osnovne djelatnosti poduzeća (proizvodnja, pružanje usluga ili trgovina). Iznos novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti bi trebao biti najveći, ali ako to nije slučaj, to je znak da poduzeće ne posluje dobro, odnosno novčani primici od poslovnih aktivnosti nisu dovoljni za podmirenje obveza vezanih za poslovanje.

U tablici 2 su navedeni novčani primici i izdaci koji se klasificiraju u poslovne aktivnosti.

Tablica 2: Novčani tijekovi od poslovnih aktivnosti

Novčani primici od poslovnih aktivnosti	Novčani izdaci od poslovnih aktivnosti
Primici od prodaje roba i usluga	Izdaci dobavljačima za primljenu robu i usluge
Primici od kamata, tantijema, naknada, provizija	Isplate zaposlenima i za račun zaposlenih
Primici od osiguranja za naknadu štete (odštetni zahtjevi i prava od polica osiguranja)	Izdaci osiguravajućim društvima za premije, anuitete i dr. prava od polica osiguranja
Povrati poreza na dobit	Isplate poreza na dobit
Povrati novca od dobavljača	Povrati novca kupcima
Primici od milodara, donacija, subvencija	Karitativna plaćanja, donacije
Primljeni predujmovi za isporuke proizvoda, robe i pružanje usluga	Dani predujmovi za poslovne aktivnosti

Izvor: Aljinović Barać, Ž. (2019): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 6.

Također, novčani izdaci za stjecanje imovine namijenjene davanju u zakup ili daljnjoj prodaji su novčani izdaci od poslovnih aktivnosti, dok su novčani primici od zakupa i prodaje takve imovine novčani primici od poslovnih aktivnosti. Novčani tijekovi ostvareni od kupovine ili prodaje vrijednosnih papira namijenjenih za prodaju ili trgovanje, klasificiraju se u poslovne aktivnosti. Novčani primitci i izdatci od kamata mogu se klasificirati u poslovne aktivnosti s obzirom da se uključuju u utvrđivanje poslovnog rezultata.

Prilikom sastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku poslovnim subjektima na raspolaganju stoje dvije metode (MRS 7: 18):

- direktna (izravna) metoda
- indirektna (neizravna) metoda.

Novčani tijekovi od investicijskih i financijskih aktivnosti sastavljaju se isključivo primjenom direktne metode, dok pri sastavljanju novčanog tijeka od poslovnih aktivnosti postoji mogućnost izbora između direktne ili indirektne metode. S obzirom da sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku primjenom indirektne metode zahtijeva manje vremena i novca, u praksi se najčešće primjenjuje indirektna metoda sastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku.

Direktna metoda prikazuje bruto novčane primitke i izdatke za svaku aktivnost zasebno. Nakon što se utvrde primici i izdaci novca za sve vrste aktivnosti pojedinačno, izračunava se neto novčani tijek za svaku vrstu aktivnosti. Izvještaj o novčanom tijeku sastavljen direktnom metodom omogućava usporedbu stvarno naplaćene prodaje i vrijednosti prodaje evidentirane u računu dobiti i gubitka.

Indirektna metoda prikazuje novčani tijek iz poslovnih aktivnosti usklađivanjem bruto dobiti ili gubitka za učinke nenovčanih prihoda i rashoda, nenovčane tekuće aktive i nenovčane tekuće pasive te dobitke i gubitke koji se odnose na novčane tijekove od investicijskih i financijskih aktivnosti. Novčani tijekovi iz investicijskih i financijskih aktivnosti prikazuju se na identičan način kao i kod primjene direktne metode. Izvještaj o novčanom tijeku sastavljen indirektnom metodom je komplementarni izvještaj računu dobiti i gubitka jer ukazuje na kvalitetu zarada te ukazuje na elemente dobiti koji ne sadrže novčane tijekove (Aljinović Barać, 2019: 3).

Investicijske aktivnosti nazivaju se još i ulagateljske aktivnosti, a vezane su uz stjecanje i otuđivanje dugotrajne imovine i ostalih ulaganja, koja nisu uključena u novčane ekvivalente (Žager, 1996: 105). Novčani tijekovi od investicijskih aktivnosti javljaju se pri investicijama i izdacima vezanima za dugotrajnu imovinu te su namijenjeni stvaranju buduće dobiti i novčanih tijekova. Dakle, primici i izdaci vezani uz dugotrajnu financijsku imovinu koja je raspoloživa za prodaju, klasificiraju se u novčane tijekove od investicijskih aktivnosti. Zbog toga ih je potrebno odvojeno prikazivati.

U tablici 3 su navedeni novčani primici i izdaci koji se klasificiraju kao investicijske aktivnosti.

Tablica 3: Novčani tijekovi od investicijskih aktivnosti

Novčani primici od investicijskih aktivnosti	**Novčani izdaci od investicijskih aktivnosti**
Primici od prodaje dugotrajne imovine	Izdaci za kupnju dugotrajne imovine
Primici od prodaje udjela u drugim tvrtkama ili u zajedničkim pothvatima	Izdaci za stjecanje udjela u drugim tvrtkama ili zajedničkim pothvatima
Primici od prodaje dužničkih instrumenata	Izdaci za kupnju dužničkih instrumenata
Primici temeljem ugovora za futures-e, terminskih ugovora, ugovora za opcije i swapove	Izdaci temeljem ugovora za futures-e, terminskih ugovora, ugovora za opcije i swapove
Primici od danih zajmova	Izdaci za stjecanje dugotrajne imovine kapitalizacijom troškova u vlastitoj režiji
Primici od kamata i dividendi	Dani predujmovi i zajmovi

Izvor: Aljinović Barać, Ž. (2019): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 6.

Financijske aktivnosti su aktivnosti koje su vezane uz financiranje poslovanja i obuhvaćaju promjene vezane uz visinu i strukturu kapitala i obveza (Žager, 1996: 105). Odvojeno objavljivanje novčanih tijekova od poslovnih aktivnosti bitno je jer omogućava investitorima procjenu očekivanih budućih novčanih tijekova.

Tablica 4: Novčani tijekovi od financijskih aktivnosti

Novčani primici od financijskih aktivnosti	**Novčani izdaci od investicijskih aktivnosti**
Primici od emisije dionica ili drugih instrumenata vlasničkog kapitala	Izdaci za stjecanje ili otkup vlastitih dionica
Primici od emisije instrumenata dužničkog kapitala	Otplata instrumenata dužničkog kapitala
Primljeni zajmovi i krediti	Izdaci za povrat zajmova i kredita
Dokapitalizacija d.o.o.-a	Isplata dividendi

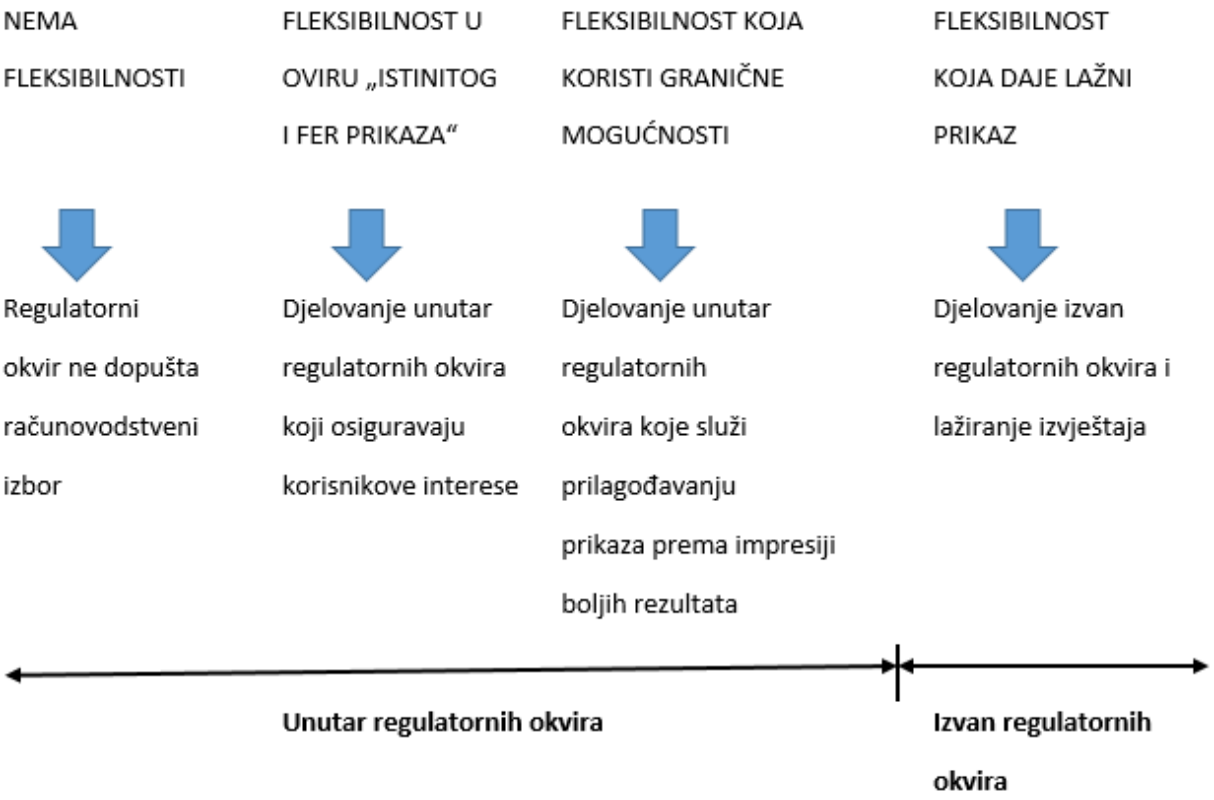
Izvor: Aljinović Barać, Ž. (2019): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 6.

3 KREATIVNO RAČUNOVODSTVO U IZVJEŠTAJU O NOVČANOM TIJEKU

Kvaliteta poslovnog odlučivanja ovisi o kvaliteti i pouzdanosti informacija prezentiranih u financijskim izvještajima. Međutim, u uvjetima dinamične i neizvjesne poslovne okoline te ubrzanog društvenog razvoja, kvaliteta financijskog izvještavanja dovedena je u pitanje. Kako bi prikazali poslovanje i financijski rezultat u što boljem izdanju, menadžeri poduzeća primjenjuju metode kreativnog računovodstva. Kreativno računovodstvo je bilo osmišljeno kao alat koji je trebao omogućiti realan prikaz financijskog stanja i rezultata kroz primjenu računovodstvenih postupaka utemeljenih na fleksibilnosti. Fleksibilnost računovodstvenih standarda očituje se kroz primjenu fer vrijednosti i različitih modela procjene. Pretjerana primjena fer vrijednosti i različitih modela procjene te neprecizno i nejasno definirani računovodstveni standardi doveli su do toga da se kreativno računovodstvo poistovjećuje s manipulativnim računovodstvom. Pod pojmom kreativnog računovodstva podrazumijeva se kreativna uporaba financijskih brojeva, agresivan izbor i primjena računovodstvenih načela, unutar i izvan računovodstvenih standarda kao i lažiranje financijskih izvještaja (Mulford i Comiskey, 2002: 51).

Temeljna obilježja kreativnog računovodstva (Belak, 2011: 143):

- „prilagođavanje“ financijskih izvještaja da bi se dobila slika po želji subjekta koji izvještava;
- koriste se legalne mogućnosti izbora fleksibilnih računovodstvenih metoda, postupaka i procjena;
- koriste se rubne i „nategnute“ mogućnosti iskazivanja događaja kao i nejasna područja računovodstvenih standarda koji otežavaju kontrolu i reviziju;
- ističe se značaj informacija koje pogoduju izvještajnom subjektu, a umanjuje i skriva značaj informacija koje mu ne pogoduju;
- primjenjuju se i mnoge zlouporabe koje značajno prekoračuju zakonske okvire i prelaze u kriminal koji se teško otkriva.

Slika 1: Definiranje područja kreativnog računovodstva prema fleksibilnosti primjene računovodstvenih propisa

Izvor: Belak, V. (2011): Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo: Borba protiv prijevare, Belak Excellens d.o.o., Zagreb, str. 143.

Slika 1 prikazuje područja kreativnog računovodstva prema fleksibilnosti u primjeni računovodstvenih propisa. Primjena kreativnog računovodstva može se odvijati unutar i izvan regulatornih okvira. Primjena kreativnog računovodstva unutar regulatornih okvira omogućena je neprecizno i nejasno definiranim računovodstvenim standardima te mogućnošću izbora između alternativnih računovodstvenih postupaka. Primjena kreativnog računovodstva izvan regulatornih okvira odnosi se na lažiranje financijskih izvještaja i zakonom nije dopuštena.

Postoje različiti **motivi** koji menadžere mogu motivirati na primjenu kreativnog računovodstva. To mogu biti osobni interes, psihološki i ideološki motivi, ali najčešće je riječ o ekonomskoj koristi kao glavnom pokretaču primjene kreativnog računovodstva. Potaknuti osobnom koristi i pritiskom vlasnika, menadžeri direktno ili indirektno manipuliraju financijskim izvještajima te na taj način prezentiraju lažne informacije o poslovnom uspjehu.

Prikaz poslovanja u što boljem izdanju jedan je od ciljeva menadžera, a kao motivi mogu se navesti (Belak, 2011: 145):

- privlačenje investitora
- povećanje ili održavanje cijene dionica
- povećanje tržišne vrijednosti tvrtke
- ostvarivanje menadžerskih nagrada (bonusa)
- izbjegavanje opasnosti od preuzimanja odgovornosti zbog loših rezultata.

Povećanje cijene dionica, lakše pribavljanje i niži trošak kapitala su ključni motivi za prikazivanje što bolje financijske performanse. Visok i stabilan neto novčani tijek od poslovnih aktivnosti pokazatelj je visoke kvalitete zarade te utječe na porast cijene dionica. Kamatne stope, stupanj obvezujućih ograničenja, garancije i jamstva ovise o visini i stabilnosti novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti. Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti koristi se pri procjeni očekivanog budućeg novčanog tijeka na temelju kojega potencijalni investitori donose poslovne odluke. Dakle, cilj je prikazati financijski rezultat i poslovanje u što boljem izdanju kako bi se povećala cijena dionice i tržišna vrijednost tvrtke te privukli investitori. Međutim, menadžeri su motivirani i osobnim koristima u obliku bonusa i ostalih pogodnosti koje ovise o uspješnosti upravljanja zaradama i novčanim tijekom.

Metode kreativnog računovodstva mogu se svrstati u pet skupina (Aljinović Barać, 2019: 1):

- Računovodstveni standardi u nekim situacijama omogućuju tvrtkama izbor između različitih računovodstvenih metoda, ali uz dosljednost u njihovoj primjeni.
- Pojedine stavke u računovodstvu zahtijevaju određeni stupanj procjene, prosudbe i predskazivanja. U ovom slučaju, kreativno računovodstvo se očituje kroz manipulacije pri procjeni kao što su odabir odgovarajućeg procjenitelja ili davanje manipuliranih podataka koji su osnova za procjenu.
- Evidentiranje fiktivnih transakcija kako bi se manipuliralo određenim stavkama i financijskim rezultatom.
- „Timing“ stvarnih, realiziranih transakcija kroz više računovodstvenih razdoblja kako bi se manipuliralo financijskim rezultatom.
- Klasifikacijske manipulacije odnose se na klasificiranje pojedinih stavki izvještaja različito od klasifikacija propisanih standardima. Predstavljaju povoljniji odabir između varijanti koje standardima nisu precizno regulirane (sive zone u standardima).

Najčešća „meta“ kreativnog računovodstva su financijski izvještaji sastavljeni na obračunskoj osnovi, a to su račun dobiti i gubitka te bilanca. Manipulacije financijskim izvještajima sastavljenima na obračunskoj osnovi većinom se javljaju u obliku upravljanja zaradama. Upravljanje zaradama temelji se na prikazivanju financijskog rezultata i poslovanja poduzeća koje je u skladu s tržišnim zahtjevima i očekivanjima investitora. Nerealno prikazane vrijednosti imovine, obveza, prihoda i rashoda očituju se kroz neodgovarajuće kretanje neto novčanih tijekova, naročito iz poslovnih aktivnosti. Komparacijom iznosa i trenda neto dobiti s neto novčanim tijekom može se doći do spoznaje o postojanju neusklađenosti i nepravilnosti u financijskim izvještajima. Također, promatranjem Izvještaja o novčanom tijeku zajedno s ostalim financijskim izvještajima dobiva se detaljniji uvid u likvidnost i solventnost poduzeća. Upravo iz toga razloga investitori, revizori i analitičari sve više pažnje posvećuju Izvještaju o novčanom tijeku kao pokazatelju kvalitete zarada, odnosno dobiti.

Potrebno je istaknuti da se najveća važnost pridaje novčanim tijekovima iz poslovnih aktivnosti jer proizlaze iz osnovne djelatnosti poduzeća koja generira prihode. Svjesni važnosti informacija koje korisnici financijskih izvještaja dobivaju iz Izvještaja o novčanom tijeku, menadžeri postaju sve skloniji manipulaciji novčanim tijekovima. Jedan od glavnih razloga manipuliranja novčanim tijekovima je smanjenje vjerojatnosti otkrivanja prijevarnih radnji u računu dobiti i gubitka te bilanci stanja. Kreativno računovodstvo u Izvještaju o novčanom tijeku predstavlja primjenu metoda i tehnika kako bi se stvorio iskrivljeni dojam o novčanom tijeku, naročito iz poslovnih aktivnosti. Manipuliranje novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti ima za cilj slanje obmanjujućih signala o sposobnosti poduzeća da generira novac i novčane ekvivalente te nastavi s pozitivnim poslovanjem. Manipulacije u Izvještaju u novčanom tijeku su rjeđe u praksi, ali se teže otkrivaju jer se manipulira realnim novčanim tijekovima što zahtijeva detaljno poznavanje poslovanja poduzeća i računovodstvenih standarda kojima se regulira sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku.

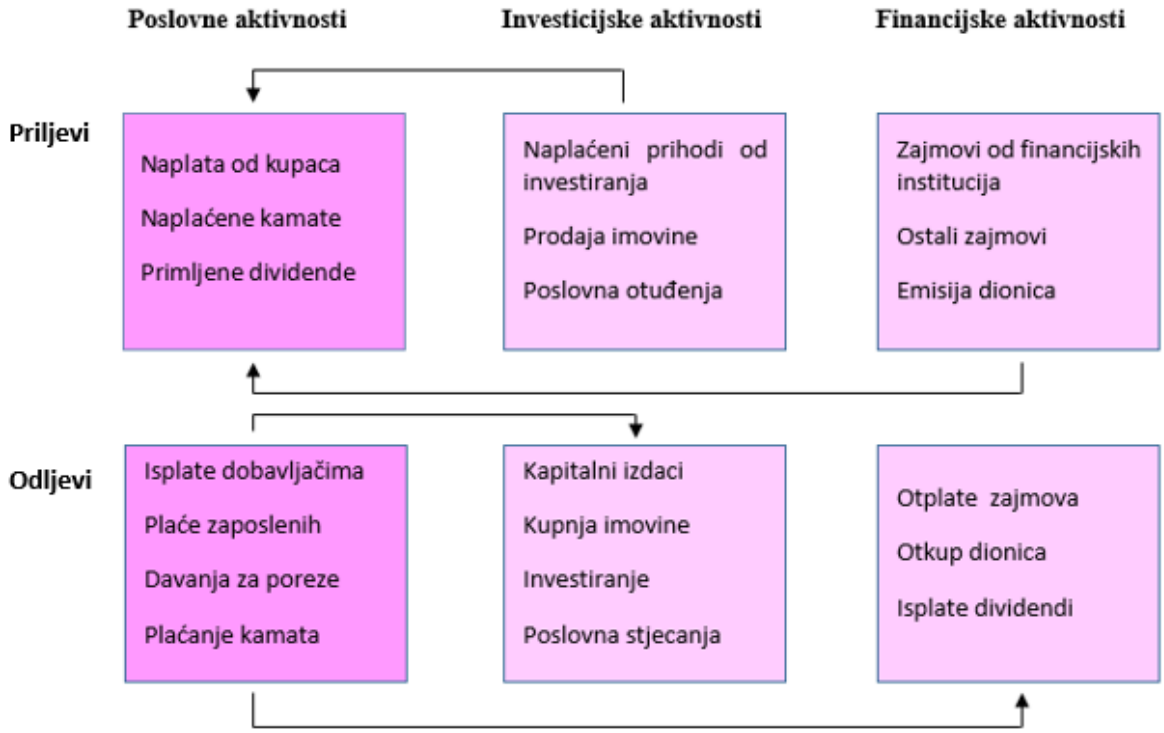
Metode primjene kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku mogu se podijeliti u dvije osnovne skupine (Aljinović Barać, 2019:2):

- klasifikacijske manipulacije odnose se na klasificiranje određenih stavki za koje je regulativom dopušten izbor između više kategorija novčanih tijekova;
- „napuhivanje“ novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti odnosi se na poduzimanje ili nepoduzimanje određenih aktivnosti kojima se povećava novčani tijek iz poslovnih aktivnosti.

3.1 Klasifikacijske manipulacije

Klasifikacijske manipulacije predstavljaju najjednostavniji oblik manipuliranja novčanim tijekovima i odnose se na izbor povoljnijih varijanti koje nisu standardima precizno definirane. Fleksibilnost MRS-a 7 omogućava slobodan izbor pri klasifikaciji određenih stavki u poslovne, investicijske ili financijske aktivnosti. MRS-7 zahtijeva valjane argumente za klasifikaciju stavki u pojedine aktivnosti te dosljednost u klasifikaciji istih. Međutim, postojanje velike razine fleksibilnosti pri sastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku znatno otvara put primjeni kreativnog računovodstva te raznim manipulacijama. Klasifikacijskim manipulacijama nastoji se uvećati novčani tijek iz poslovnih aktivnosti na štetu novčanog tijeka iz investicijskih i financijskih aktivnosti. Klasifikacijske manipulacije u Izvještaju o novčanom tijeku su poznate i pod nazivom „Robin Hood“ trikovi jer se uzimajući „bogatima“ daje „siromašnima“. U ovom slučaju pod „bogate“ se podrazumijevaju novčani tijek iz financijskih i investicijskih aktivnosti, dok se pod „siromašne“ podrazumijeva novčani tijek iz poslovnih aktivnosti. „Robin Hood“ trikovi očituju se u prebacivanju novčanih priljeva od financijskih aktivnosti u novčane priljeve od poslovnih aktivnosti, dok se novčani odljevi od poslovnih aktivnosti prebacuju u novčane odljeve od investicijskih aktivnosti.

Slika 2 prikazuje različite klasifikacijske manipulacije koje se primjenjuju u svrhu povećanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti.

Slika 2: Shematski prikaz klasifikacijskih manipulacija u Izvještaju o novčanom tijeku

Izvor: Izvor: Aljinović Barać, Ž. (2019): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 3.

Fleksibilnost i dvosmislenost MRS-a 7 često uzrokuju nenamjerno pogrešno prikazivanje stavki u Izvještaju o novčanom tijeku, ali predstavljaju i dobru podlogu za provođenje raznih manipulativnih radnji koje su na samoj granici regulatornog okvira. Mogućnost alternativnog klasificiranja pojedinih stavki znatno narušava usporedivost podataka i informacija dobivenih iz Izvještaja o novčanom tijeku.

3.1.1 Vrijednosni papiri, udjeli i dividende

Klasifikacija novčanih primitaka i izdataka od vrijednosnih papira, udjela i dividendi nije precizno definirana MRS-om 7, već subjektima stoji na raspolaganju mogućnost klasifikacije istih u poslovne, investicijske ili financijske aktivnosti. Klasifikacija tih stavki u prvom redu ovisi o njihovoj prirodi i svrsi (Aljinović Barać, 2019: 3).

Tablica 5: Klasifikacija vrijednosnih papira, udjela i dividendi u Izvještaju o novčanom tijeku prema MRS-u 7

Kategorija	**Namjena**	**Klasifikacija novčanog tijeka**	**Točka MRS-a 7**
Dobici/gubici od ulaganja u vrijednosne papire	Aktivno trgovanje / držanje	Poslovna aktivnost	MRS 7 točka 15
Primljene dividende	Uključuje se u utvrđivanje poslovnog rezultata	Poslovna aktivnost	MRS 7 točka 33
Primljene dividende	Ostvarivanje prihoda od ulaganja	Investicijska aktivnost	MRS 7 točka 33
Isplaćene dividende	Pokrivaju se iz redovnog poslovanja	Poslovna aktivnost	MRS 7 točka 34
Isplaćene dividende	Trošak pribavljanja financijskih sredstava	Financijska aktivnost	MRS 7 točka 34

Izvor: Aljinović Barać, Ž. (2019): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 3.

Dobici ili gubici od ulaganja u vrijednosne papire klasificiraju se kao poslovna aktivnost, ali samo u slučaju ako se isti drže u svrhu trgovanja ili dilanja. U tom slučaju oni su slični zalihama posebno nabavljenim za preprodaju (MRS 7: 15). Primljene dividende mogu se klasificirati u poslovne aktivnosti jer se uključuju u dobit ili gubitak, ali se mogu klasificirati i u investicijske aktivnosti po osnovi osiguranja prinosa od ulaganja (MRS 7: 33). Isplaćene dividende mogu se klasificirati u poslovne aktivnosti jer se isplaćuju iz novčanih tijekova koji proizlaze iz poslovnih aktivnosti, ali se mogu klasificirati i u financijske aktivnosti po osnovi pribavljanja financijskih sredstava (MRS 7: 34).

3.1.2 Zajmovi

Novčane priljeve i odljeve od zajmova moguće je klasificirati u poslovne, investicijske ili financijske aktivnosti te kao novac i novčane ekvivalente. Klasifikacija zajmova ovisi o prirodi i svrsi zajma, roku njegovog odobravanja i o ugovornim stranama (Aljinović Barać, 2019: 4).

Tablica 6: Klasifikacija zajmova u Izvještaju o novčanom tijeku prema MRS-u 7

Namjena	**Ugovorna strana**	**Klasifikacija novčanog tijeka**	**Točka MRS-a 7**
Dopušteno prekoračenje na računu	Financijska institucija	Novac i novčani ekvivalenti	MRS 7 točka 8
Zajam ili predujam odobren u trgovačke svrhe	Druga pravna ili fizička osoba	Poslovna aktivnost	MRS 7 točka 15
Zajam ili predujam odobren s ciljem investiranja novca	Druga pravna ili fizička osoba	Investicijska aktivnost	MRS 7 točka 16
Zajam ili predujam primljen u svrhu posudbe novca	Financijska institucija	Financijska aktivnost	MRS 7 točka 17

Izvor: Aljinović Barać, Ž. (2019): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 4.

Zajmovi od financijskih institucija većinom se klasificiraju u novčane tijekove iz financijskih aktivnosti. Dopušteno prekoračenje na računu (dopušteni minus) klasificira se kao novac i novčani ekvivalenti jer predstavlja sastavni dio upravljanja novcem subjekta te se vraća na zahtjev (MRS 7: 8). Naime, banka će urednim poslovnim korisnicima u slučaju problema s likvidnošću odobriti prekoračenje na računu, uz sklapanje posebnog ugovora i uz povoljnije kamatne stope. Takva vrsta kredita najčešće se vraća priljevom novčanih sredstava na račun tvrtke, a banka periodično obračunava i naplaćuje kamatu na iskorišteni dio kredita (Aljinović Barać, 2019: 4). Zajam ili predujam odobren u trgovačke svrhe klasificira se kao poslovna

aktivnost jer se odnosi na glavnu proizvodnu aktivnost koja stvara prihod (MRS 7: 15). Zajam ili predujam odobren s ciljem investiranja novca klasificira se kao investicijska aktivnost jer je namijenjen stvaranju buduće dobiti i novčanih primitaka od kamata (MRS 7: 16). Zajam ili predujam primljen u svrhu posudbe novca od financijske institucije klasificira se kao financijska aktivnost (MRS 7: 17).

3.1.3 Kamate

Novčani priljevi i odljevi od kamata iskazuju se zasebno (MRS 7: 31), ali nije jednoznačno definirano u koju skupinu aktivnosti se klasificiraju. Novčani tijekovi od kamata mogu se klasificirati u poslovne, investicijske ili financijske aktivnosti.

Tablica 7: Klasifikacija kamata u Izvještaju o novčanom tijeku prema MRS-u 7

Kategorija	Obrazloženje	Klasifikacija novčanog tijeka	Točka MRS-a 7
Plaćene kamate	Uključuju se u utvrđivanje poslovnog rezultata	Poslovna aktivnost	MRS 7 točka 33
Plaćene kamate	Trošak pribavljanja financijskih sredstava	Financijska aktivnost	MRS 7 točka 33
Plaćene kamate (anuitetno)	Jedinstvena obveza zajedno s glavnicom kredita	Financijska aktivnost	MRS 7 točka 17
Primljene kamate	Uključuju se u utvrđivanje poslovnog rezultata	Poslovna aktivnost	MRS 7 točka 33
Primljene kamate	Ostvarivanje prihoda od investiranja	Investicijska aktivnost	MRS 7 točka 33

Izvor: Aljinović Barać, Ž. (2019): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 5.

Plaćene kamate mogu se klasificirati u poslovne aktivnosti jer se uključuju u rashode prilikom utvrđivanja financijskog rezultata, ali mogu se klasificirati i u financijske aktivnosti kao trošak pribavljanja financijskih sredstava (MRS 7: 33). Kamate kod anuitetne otplate kredita predstavljaju jedinstvenu obvezu zajedno s glavnicom kredita i klasificiraju se u financijske aktivnosti. Primljene kamate mogu se klasificirati u poslovne aktivnosti jer se uključuju u prihode prilikom utvrđivanja financijskog rezultata, ali mogu se klasificirati i u investicijske aktivnosti po osnovi ostvarivanja prinosa od investiranja (MRS 7: 33).

3.2 „Napuhivanje“ novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti

„Napuhivanje“ novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti odnosi se na poduzimanje ili nepoduzimanje niza aktivnosti, najčešće na kraju izvještajnog razdoblja, kako bi se uvećao novčani tijek iz poslovnih aktivnosti. Riječ je o „umjetnom“ odnosno neodrživom povećanju novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti. Naime, tako iskazan novčani tijek rezultat je prelijevanja iz jedne godine u drugu i lako se može otkriti promatrajući njegovo kretanja u više uzastopnih razdoblja.

3.2.1 Prodaja nedospjelih potraživanja

Prodaja nedospjelih potraživanja je jednostavna i popularna strategija poboljšanja poslovnog rezultata. Poduzeće sklapa ugovor sa financijskom institucijom o otkupu nedospjelih potraživanja od kupaca i tako stječe pravo na naplatu predujma u visini potraživanja umanjenog za proviziju koju naplaćuje banka pri otkupu. Ova aktivnost trebala bi se klasificirati kao novčani tijek od financijskih aktivnosti jer poduzeće sklapa ugovor s financijskom institucijom o otkupu potraživanja te dobiva novac u unaprijed definiranim terminima i iznosima. Međutim, većina poduzeća ovu aktivnost klasificira u poslovne aktivnosti jer je riječ o naplati prihoda ostvarenih prodajom. Prodaja nedospjelih potraživanja javlja se u vidu faktoringa i sekuritizacije. Faktoring predstavlja prodaju nedospjelih potraživanja financijskoj instituciji za unaprijed definirani iznos novca, dok sekuritizacija predstavlja prodaju nedospjelih potraživanja financijskoj instituciji s ciljem kupnje nekog financijskog instrumenta.

3.2.2 Cirkularni novčani tijek

Cirkularni novčani tijek predstavlja naplatu lažiranih prihoda prodajom nedospjelih potraživanja uz istovremeno lažiranje obveza prema dobavljačima radi kreditiranja (Aljinović Barać, 2019: 7). Riječ je o kompleksnoj radnji koja uključuje „fantomske" kupce i dobavljače te niz međusobno povezanih transakcija. Poduzeće prodaje fiktivno potraživanje od kupca, koje je rezultat fiktivne prodaje, financijskoj instituciji za unaprijed definirani iznos novca. Kada se približi dospijeće računa, poduzeća izdaje novi fiktivni račun i prodaje ga financijskoj instituciji. Dobiveni novac poduzeće koristi za podmirivanje obveza nepostojećem dobavljaču. Ovaj dobavljač većinom je u vlasništvu poduzeća, a može biti i nepovezana pravna osoba koja radi za proviziju (Aljinović Barać, 2019: 7). Novac se dalje transferira „fantomskom" kupcu za podmirenje prve fiktivne fakture po dospijeću financijskoj instituciji . S obzirom da je riječ o prodaji fiktivnih potraživanja financijskoj instituciji, najveći rizik snosi onaj tko ih prodaje. Prodaja fiktivnih potraživanja financijskoj instituciji klasificira se kao financijska aktivnost, ali većina poduzeća klasificira je u poslovne aktivnosti.

3.2.3 Prekomjerna kapitalizacija operativnih troškova

Prekomjerna kapitalizacija operativnih troškova predstavlja prebacivanje tekućih troškova poslovanja iz računa dobiti i gubitka u bilancu stanja u obliku imovine (Aljinović Barać, 2019: 7). Tekući troškovi se „rastežu" kroz više budućih obračunskih razdoblja u obliku amortizacije kroz korisni vijek trajanja. Na taj način se smanjuju rashodi i poboljšava financijski rezultat, a novčani odljevi se iz poslovnih aktivnosti prebacuju u investicijske aktivnosti.

3.2.4 Pogrešno klasificiranje zaliha robe

Pogrešno klasificiranje zaliha robe karakteristično je za poduzeća koja se bave prodajom robe i samim time se susreću s troškovima prodane robe. Kako bi nabavilo ili proizvelo robu za daljnju prodaju, poduzeće se susreće s troškovima nabave zaliha i proizvodnje te robe. Novčani priljevi od prodaje robe klasificiraju se u poslovne aktivnosti, pa bi se samim time i novčani odljevi za nabavu zaliha trebali klasificirati u poslovne aktivnosti. Međutim, poduzeća odljeve za nabavu zaliha pogrešno klasificiraju u investicijske aktivnosti.

3.2.5 Poslovna spajanja

Poslovna spajanja odnose se na aktivnosti stjecanja i otuđenja drugih poslovnih subjekata. Spajanje poduzeća putem akvizicija ili prodaja cjelokupnog ili dijela poslovanja predstavljaju dobru podlogu za manipuliranje novčanim tijekovima. Prilikom stjecanja drugog poduzeća javlja se tzv. beneficirani novčani tijek jer jedno poduzeće stječe drugo, odnosno njegovu imovinu (Aljinović Barać, 2019: 8). Novčani odljevi vezani uz stjecanje poduzeća klasificiraju se u investicijske aktivnosti, dok se svi kasniji novčani priljevi iz poslovnih aktivnosti evidentiraju kod stjecatelja te na taj način povećavaju njegov novčani tijek iz poslovnih aktivnosti. Dakle, stjecanje poduzeća klasificira se kao investicijska aktivnost, a svi novčani priljevi nastali nakon stjecanja poduzeća klasificiraju se kao poslovna aktivnost. Poduzeće može nakon stjecanja drugog poduzeća prodati dio stečene imovine (npr. potraživanja i zalihe) te na taj način povećati novčani tijek iz poslovnih aktivnosti, bez povezanih novčanih izdataka unutar poslovnih aktivnosti. Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti može se povećati i otuđenjem dijela poslovanja. Poduzeće prodaje samo dio poslovanja, dok određeni dio poslovanja zadržava (npr. potraživanja i zalihe). Novčani priljevi od prodaje dijela poslovanja klasificiraju se u investicijske aktivnosti, dok se novčani priljevi od zadržanih zaliha i potraživanja klasificiraju u poslovne aktivnosti. Poduzeće na taj način prodaje dio poslovanja po nižoj cijeni, ali povećava novčani tijek iz poslovnih aktivnosti naplatom zadržanih potraživanja ili prodajom zadržanih zaliha. Rezultat navedenih aktivnosti je primamljiv novčani tijek iz poslovnih aktivnosti na temelju kojega investitori stječu dojam uspješnog poslovanja subjekta.

3.2.6 Agresivno upravljanje radnim kapitalom

Agresivno upravljanje radnim kapitalom odnosi se na ubrzanu naplatu potraživanja od kupaca i „rastezanje“ plaćanja obveza prema dobavljačima te na smanjenje količine nabave zaliha. „Rastezanje“ plaćanja obveza prema dobavljačima odnosi se na odlaganje plaćanja obveza na kraju izvještajnog razdoblja, odnosno obveze iz tekuće poslovne godine se prenose na sljedeću. Najčešće se plaćanje obveza iz prosinca tekuće poslovne godine odgađa na plaćanje u siječnju sljedeće godine. Na taj način poduzeće smanjuje novčane izdatke iz poslovnih aktivnosti u tekućoj godini te samim time povećava novčani tijek iz poslovnih aktivnosti. Pojedina poduzeća se na kraju izvještajnog razdoblja odlučuju na plaćanje obveza prema dobavljačima iz kratkoročnih kredita čime se novčani odljevi prebacuju iz poslovnih u financijske aktivnosti

(Aljinović Barać, 2019: 8). Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti može se uvećati i ubrzanom naplatom potraživanja od kupaca, odnosno poticanjem kupaca da plate u što kraćem roku. Također, pojedina poduzeća se odlučuju i na smanjenje količine nabave zaliha kako bi smanjili obveze prema dobavljačima, a samim time i novčane izdatke iz poslovnih aktivnosti. Jedan od glavnih problema pri smanjenju količine nabave zaliha je nestanak zaliha i ugrožavanje poslovanja. Potrebno je naglasiti da su aktivnosti agresivnog upravljanja radnim kapitalom neodržive, odnosno ne mogu se odvijati u nedogled.

3.3 „Crvene zastavice“ za prijevaru: znakovi upozorenja

Postoji niz različitih pokazatelja koji signaliziraju prijevarno financijsko izvještavanje. Pokazatelji koji signaliziraju na postojanje potencijalne prijevare nazivaju se znakovi upozorenja ili „crvene zastavice“ (eng. red flags). Potrebno je naglasiti da postojanje određenih znakova upozorenja ne mora odmah nužno značiti i postojanje prijevare. Znakovi upozorenja samo upućuju na stavke koje se trebaju detaljnije ispitati, a zaključci o postojanju ili nepostojanju prijevare trebaju se temeljiti na konkretnim dokazima. Prema Zenzeroviću (2015: 3) postoje opći rani signali upozorenja i specifični rani signali upozorenja. Opći rani signali upozorenja karakteristični su za sve vrste prijevara, dok su specifični rani signali upozorenja karakteristični samo za pojedine vrste i oblike prijevara.

Opći rani signali koji upućuju na potencijalno prijevarno financijsko izvještavanje su (Zenzerović, 2015: 4 i Soltani, 2009: 549):

- računovodstvene anomalije, tj. neuobičajene vrijednosti (npr. povećanje zaliha popraćeno je smanjenjem obveza prema dobavljačima, povećanje prodaje popraćeno je smanjenjem potraživanja od kupaca i sl.)
- značajno odstupanje poslovnog rezultata od prosjeka djelatnosti, odnosno od očekivanih vrijednosti
- neuobičajeno brzi rast
- nepovoljni ekonomski uvjeti u industriji
- visoka zaduženost i nedovoljan radni kapital
- neusklađenost s korporativnim procedurama i direktivama
- neadekvatan sustav internih kontrola
- agresivan pristup top menadžmenta glede ostvarivanja postavljenih ciljeva

- stil upravljanja, osobnost, odnosno integritet top menadžmenta.

Specifični rani signali koji upućuju na potencijalne prijevare u Izvještaju o novčanom tijeku:

- velike oscilacije u trendu kretanja novčanih tijekova
- velike oscilacije u strukturi novčanih tijekova po vrstama aktivnosti
- neobične kombinacije novčanih tijekova po vrstama aktivnosti
- nagli porast obveza prema dobavljačima i ostalih obveza
- smanjenje potraživanja od kupaca praćeno porastom prihoda od prodaje
- iznimno visoki kapitalni i investicijski izdatci
- klasifikacijske manipulacije
- prekomjerna kapitalizacija operativnih troškova
- prodaja nedospjelih i fiktivnih potraživanja
- smanjenje zaliha
- učestala poslovna spajanja
- odgađanje plaćanja obveza prema dobavljačima
- ubrzana naplata potraživanja od kupaca
- iznenadna pojava stavki obračunske kategorije (rezerviranja, odgođeno plaćanje troškova i prihoda budućih razdoblja).

Nakon identifikacije potencijalnih područja prijevare provode se različiti analitički postupci i izvode dokazi o uočenim nepravilnostima te se donose odgovarajući zaključci.

3.4 Forenzična analiza Izvještaja o novčanom tijeku

Forenzična analiza predstavlja skup postupaka, metoda i tehnika za utvrđivanje nepravilnosti i prijevara u poslovanju. Temeljni cilj forenzične analize je detektirati potencijalne i konkretne nepravilnosti i prijevare, izvesti dokaze o uočenim nepravilnostima i sastaviti izvješće o obavljenoj forenzičnoj analizi. Forenzična analiza omogućava da se uoče značajne oscilacije, odstupanja, nepravilnosti i trendovi novčanih tijekova. Prije same forenzične analize neophodno je prikupiti dostatne i relevantne informacije te provjeriti njihovu ispravnost. Sljedeći korak je sastavljanje komparativnih financijskih izvještaja, strukturnih financijskih izvještaja i izračun pokazatelja kako bi se uočile konkretne računovodstvene anomalije.

Također, potrebno je obratiti pažnju i na neobične promjene i nejasnoće u bilješkama uz financijske izvještaje.

Pri forenzičnom ispitivanju Izvještaja o novčanom tijeku primjenjuju se sljedeće vrste analiza:

- horizontalna analiza Izvještaja o novčanom tijeku;
- vertikalna analiza Izvještaja o novčanom tijeku;
- analiza putem pokazatelja.

3.4.1 Horizontalna analiza

Horizontalna analiza je dinamička analiza, odnosno služi za komparaciju stavki iz tekućeg razdoblja s istim stavkama iz prethodnih razdoblja. Cilj horizontalne analize je izraditi komparativne financijske izvještaje kako bi se otkrile promjene u apsolutnim i relativnim iznosima stavki uključenih u financijske izvještaje u tekućem u odnosu na prethodna razdoblja. Horizontalna analiza predstavlja postupak određivanja postotka povećanja/smanjenja vrijednosti neke stavke financijskih izvještaja u sukcesivnim vremenskim razdobljima u odnosu na bazno ili prethodno razdoblje (Aljinović Barać, 2019: 1). Prilikom izračuna promjena pojedinih stavki moguće je koristiti bazne ili verižne indekse. Bazni indeksi koriste se pri izračunu postotne promjene vrijednosti neke stavke u tekućem razdoblju u odnosu na odabrano bazno razdoblje i najčešće se primjenjuju kod analize uspješnosti poduzeća. Verižni indeksi koriste se pri izračunu postotne promjene vrijednosti neke stavke u tekućem u odnosu na prethodno razdoblje i najčešće se primjenjuju kod forenzične analize.

Provedba horizontalne analize obuhvaća sljedeće korake (Aljinović Barać, 2019: 2):

- određivanje bazne godine
- računanje apsolutnih promjena vrijednosti svake stavke po razdobljima
- računanje postotnih promjena vrijednosti svake stavke po razdobljima
- interpretacija dobivenih rezultata.

Putem horizontalne analize moguće je uočiti odstupanja u iznosima i trendu kretanja pojedinih stavki. Prilikom promatranja postotnih promjena vrijednosti pojedinih stavki može se doći do informacija o pozitivnim ili negativnim odstupanjima na temelju kojih se mogu provesti detaljnija istraživanja i poduzeti odgovarajuće akcije.

3.4.2 Vertikalna analiza

Vertikalna analiza komparira postotne udjele pojedinih stavki u financijskim izvještajima, odnosno daje uvid u strukturu financijskih izvještaja. Cilj vertikalne analize je izraditi strukturne izvještaje na način da se izračuna postotni udio svake stavke u financijskom izvještaju u odnosu na izabranu baznu stavku. Korištenjem strukturnih izvještaja omogućava se usporedba s poduzećima različitih veličina, čak i u vremenima kada je u gospodarstvu prisutna inflacija (Aljinović Barać, 2019: 2). Prilikom vertikalne analize Izvještaja o novčanom tijeku izrađuje se strukturni izvještaj o novčanom tijeku te se računa postotni udio svake stavke u odnosu na ukupno stanje novca ili ukupni iznos svih novčanih primitaka. Ako je Izvještaj o novčanom tijeku sastavljen primjenom indirektne metode kao bazna stavka uzima ukupno stanje novca, a ako je Izvještaj o novčanom tijeku sastavljen primjenom direktne metode kao bazna stavka uzima se ukupni iznos svih novčanih primitaka. Međutim, kao bazne stavke mogu se uzeti i neke druge značajne stavke (npr. primitci od prodaje roba i usluga).

Provedba vertikalne analize obuhvaća sljedeće korake (Aljinović Barać, 2019: 3):

- određivanje bazne stavke
- izračun postotnih promjena svake stavke u strukturi
- interpretacija dobivenih rezultata.

Na temelju vertikalne analize Izvještaja o novčanom tijeku moguće je spoznati koje to stavke zauzimaju najveći udio u strukturi novčanih tijekova. Poželjno je da su novčani tijekovi iz poslovnih aktivnosti najzastupljeniji jer proizlaze iz glavnih aktivnosti poduzeća koje generiraju prihode. Uvidom u strukturu novčanih tijekova mogu se uočiti najznačajniji izvori novca i novčanih ekvivalenata, kao i u koje svrhe se koristi novac. Kombinacijom vertikalne i horizontalne analize mogu se lako uočiti problemi vezani uz sposobnost održavanja kontinuiteta poslovanja.

3.4.3 Analiza putem pokazatelja

Analiza putem pokazatelja podrazumijeva stavljanje u odnos različitih stavki iz bilance stanja, računa dobiti i gubitka i Izvještaja o novčanim tijekovima. Dobiveni pokazatelji pružaju informacije o uspješnosti poslovanja tvrtke te služe kao podloga pri donošenju poslovnih odluka.

Pokazatelji se mogu podijeliti na dvije osnovne skupine (Aljinović Barać, 2019: 4):

- tradicionalni pokazatelji koji se izračunavaju stavljanjem u odnos stavki iz bilance i računa dobiti i gubitka,
- pokazatelji novčanog tijeka koji se izračunavaju stavljanjem u odnos stavki iz bilance, računa dobiti i gubitka i Izvještaja o novčanom tijeku.

Pokazatelji novčanog tijeka moraju u sebi sadržavati barem jednu stavku iz Izvještaja o novčanom tijeku.

Analiza pokazatelja novčanog tijeka pruža sljedeće informacija (Aljinović Barać, 2019: 5):

- ostvaruje li tvrtka svojim redovnim poslovanjem pozitivne ili negativne novčane tijekove;
- je li tvrtka novcem iz svog redovnog poslovanja sposobna isplatiti dividende dioničarima;
- ukoliko je novčani tijek iz poslovnih aktivnosti negativan, potrebno je otkriti uzrok tome (rast tvrtke, neprofitabilno poslovanje, neadekvatno upravljanje radnim kapitalom);
- ukoliko tvrtka raste, financira li rast iz vlastitih izvora ili se financira iz vanjskih izvora.

3.5 Prevencija prijevara u Izvještaju o novčanom tijeku

Veliki utjecaj na sprječavanje i otkrivanje prijevara imaju menadžment poduzeća i osobe zadužene za upravljanje. Menadžment poduzeća bi trebao spriječiti nastanak potencijalnih prijevara kroz stvaranje odgovarajuće organizacijske kulture i promicanje etičkih načela, tzv. ton s vrha. Počinjenje prijevare može se spriječiti i zastrašivanjem zaposlenika da će biti otkriveni i sankcionirani te povećanjem odgovornosti. Osobe zadužene za upravljanje mogu kroz adekvatan nadzor utjecati na smanjenje zaobilaženja sustava kontrola od strane menadžmenta.

Menadžment poduzeća može spriječiti i otkriti prijevaru kroz stvaranje i održavanje kulture poštenja i visoke etike, i to na sljedeće načine (Soltani, 2009: 537):

- menadžment poduzeća određuje „ton s vrha“ za etičko ponašanje unutar organizacije;
- stvaranje pozitivnog radnog okruženja;
- zapošljavanje i promicanje kompetentnih zaposlenika;
- obuka zaposlenika;

- menadžment mora jasno naglasiti da su se svi zaposlenici dužni pridržavati kodeksa ponašanja poduzeća;
- reakcija subjekta na prijevaru ili potencijalnu prijevaru poslat će snažnu poruku kroz organizaciju, što može pomoći u smanjenju budućih prijevara.

Sprječavanje i otkrivanje prijevara moguće je i kroz kontinuiranu procjenu protuprijevarnih procesa i kontrola, odnosno organizacije bi trebale biti proaktivne u smanjivanju prilika za prijevaru pomoću (Soltani, 2009: 537):

- utvrđivanja i mjerenja rizika prijevare
- smanjenja rizika prijevare
- implementacije i nadzora odgovarajućeg sustava internih kontrola.

Važnu ulogu u sprječavanju i otkrivanju prijevara ima i uspostava odgovarajućeg nadzora, poput (Soltani, 2009: 537):

- revizijskog ili upravnog odbora
- menadžmenta
- internih revizora
- ovlaštenih ispitivača prijevara.

3.6 Pregled prijašnjih istraživanja

Kao što je već navedeno u uvodnom dijelu rada, postoji određeni broj istraživanja na temu primjene kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Međutim, u Republici Hrvatskoj je riječ o iznimno malenom broju istraživanja vezanih uz ovu temu.

Aljinović Barać i Šimundža (2011: 657) su provele istraživanje na temu kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku na području Republike Hrvatske. Cilj istraživanja je bio prikazati izvještavanje o novčanim tijekovima u Republici Hrvatskoj te identificirati područja i tehnike primjene kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Ispitani su stavovi ispitanika o Izvještaju o novčanom tijeku, primjeni kreativnog računovodstva u Republici Hrvatskoj te primjeni kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Rezultati istraživanja su pokazali kako odredbe MRS-a 7 omogućuju primjenu tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. S obzirom na

važnost novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti, dokazano je da se u najvećoj mjeri manipulira novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti.

Prema istraživanju Stevanović et al. (2013: 39) ispituju se prilike i motivi za primjenu kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku te lažno prikazivanje performansi poduzeća. Ispitani su i načini klasifikacijskih manipulacija u Izvještaju o novčanom tijeku. Analizom Izvještaja o novčanom tijeku mogu se detektirati manipulacije u ostalim financijskim izvještajima. Sprječavanje otkrivanja tih manipulacija predstavlja jedan od glavnih motiva primjene kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. S obzirom na važnost novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti pri donošenju poslovnih odluka, menadžment poduzeća nastoji prikazati novčani tijek u što boljem izdanju putem neodrživih aktivnosti i klasifikacijskih manipulacija. Manipulacije novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti navode investitore i ostale korisnike financijskih izvještaja na donošenje pogrešnih poslovnih odluka te ostavlja ozbiljne posljedice.

Đukić i Pavlović (2014: 230) ističu kako su sve aktivnosti primjene kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku prvenstveno usmjerene na precjenjivanje novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti. Postizanje takvog rezultata je moguće primjenom kreativnog računovodstva unutar i izvan granica računovodstvenog regulativnog okvira. S obzirom da novčani tijek iz poslovnih aktivnosti proizlazi iz glavnih djelatnosti poduzeća, održivost novčanih tijekova direktno ovisi o novčanom tijeku iz poslovnih aktivnosti. Fleksibilnost i nepreciznost MRS-a 7 u velikoj mjeri potiču primjenu kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Primjenom klasifikacijskih manipulacija poduzeća prikazuju novčani tijek iz poslovnih aktivnosti većim nego što on uistinu jeste, i to na štetu novčanih tijekova iz investicijskih i financijskih aktivnosti.

Baik et al. (2015: 18) ispituju mogućnost manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku s obzirom na fleksibilnost MRS-a 7. Posebnu pažnju su usmjerili na klasifikacijske manipulacije putem kamata. MRS 7 dopušta klasifikaciju novčanih izdataka po osnovi kamata u poslovne i financijske aktivnosti. Na taj način poduzeća s velikim izdatcima za kamate mogu značajno povećati novčani tijek iz poslovnih aktivnosti na način da izdatke za kamate klasificiraju u novčane tijekove iz financijskih aktivnosti. Istraživanjem je dokazano da odredbe MRS-a 7 omogućuju primjenu klasifikacijskih manipulacija te narušavaju usporedivost i kvalitetu informacija dobivenih putem Izvještaja o novčanom tijeku.

Šestanović et al. (2015: 123) ističe važnost Izvještaja o novčanom tijeku kao pokazatelja kvalitete poduzetničkog uspjeha. Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti proizlazi iz osnovne djelatnosti poduzeća i odražava sposobnost poduzeća da generira novac. Stoga su investitori u sve većoj mjeri počeli usmjeravati pažnju na novčani tijek iz poslovnih aktivnosti kao pokazatelj kvalitete dobiti. Ipak, investitori bi trebali biti posebno oprezni jer su menadžeri pronašli metode i tehnike manipulacije novčanim tijekovima.

Gordon et al. (2016: 840) ispituju determinante i posljedice fleksibilnosti MRS-a 7 te mogućnost izbora klasifikacije u Izvještaju o novčanom tijeku. MRS 7 dopušta veliku razinu fleksibilnosti u pogledu klasifikacije novčanih tijekova s obzirom na vrstu aktivnosti iz kojih proizlaze. S obzirom da novčani tijek iz poslovnih aktivnosti predstavlja osnovu za izračun vrijednosti poduzeća i financijsku analizu, klasifikacijske manipulacije se koriste u svrhu precjenjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti i podcjenjivanja novčanih tijekova iz investicijskih i financijskih aktivnosti. Fleksibilnost MRS-a 7 i mogućnosti klasifikacijskog izbora značajno utječu na primjenu kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku te smanjuju usporedivost informacija proizašlih iz Izvještaja o novčanom tijeku.

Arsenijević i Đukić (2017:166) naglašavaju kako važnost informacija proizašlih iz Izvještaja o novčanom tijeku potiče manipuliranje istim. Najčešće se manipulira novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti na način da se povećavaju novčani priljevi i smanjuju novčani odljevi iz poslovnih aktivnosti. Manipuliranje novčanim tijekovima narušava povjerenje investitora, analitičara i ostalih korisnika u informacije iz Izvještaja o novčanim tijekovima. Također, ističu i da je neophodno poboljšanje standarda kojim se regulira Izvještaj o novčanom tijeku kako bi se donosile ispravne poslovne odluke i povećao poslovni uspjeh.

4 KREATIVNO RAČUNOVODSTVO U IZVJEŠTAJU O NOVČANOM TIJEKU U REPUBLICI HRVATSKOJ

U suvremenom poslovanju primjena metoda i tehnika kreativnog računovodstva značajno narušava kvalitetu i pouzdanost financijskog izvještavanja. S obzirom da su bilanca i račun dobiti i gubitka najpodložniji računovodstvenim manipulacijama, većina prethodnih istraživanja upravo se bavila tom problematikom. Manipuliranje Izvještajem o novčanom tijeku je dugi vremenski period smatrano znatno težim, ali to ne znači da je nemoguće. Stoga je svrha ovog istraživanja bila utvrditi stavove ispitanika o metodama i tehnikama kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku.

4.1 Definiranje uzorka i metodologija istraživanja

Empirijsko istraživanje je provedeno korištenjem anketnog obrasca sastavljenog preko Google-docs platforme. Anketa je putem elektroničke pošte distribuirana računovođama diljem Hrvatske, neovisno o tome sastavljaju li oni Izvještaj o novčanom tijeku ili ne. Od početka ožujka do početka kolovoza metodom slučajnog odabira anketirano je ukupno 71 računovođa. Prikupljeni podatci su kodirani i obrađeni pomoću statističkog programa SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Pri obradi podataka korištena je deskriptivna i inferencijalna statistika te grafičko i tabelarno prikazivanje podataka. Odgovarajući zaključci su doneseni pri razini pouzdanosti od 95%.

4.1.1 Struktura anketnog upitnika

Anketni upitnik je sačinjavala kratka uputa na početku i ukupno 18 pitanja te je za njegovo ispunjavanje bilo potrebno 10-15 minuta. Pitanja u anketnom upitniku formirana su u obliku pitanja zatvorenog tipa te su u pojedinim pitanjima ispitanici ocjenjivali tvrdnje ocjenama od 1 do 5. Anketni upitnik sastojao se od nekoliko skupina pitanja. Prva skupina pitanja odnosila se na općenita pitanja o ispitaniku (dobna skupina, duljina radnog iskustva, veličina poduzeća u kojemu je zaposlen, vrsta poduzeća s obzirom na vlasništvo i djelatnost poduzeća). Druga i treća skupina pitanja odnosile su se na Izvještaj o novčanom tijeku i važnost novčanog tijeka iz

poslovnih aktivnosti. Četvrta skupina pitanja odnosila se na kreativno računovodstvo te stavove ispitanika o primjenama kreativnog računovodstva u Republici Hrvatskoj. Peta skupina pitanja odnosila se na MRS 7 te stavove ispitanika o djelotvornosti MRS-a 7 u suzbijanju kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Tablica 8 prikazuje detaljan pregled pitanja postavljenih u anketnom upitniku.

Tablica 8: Pitanja iz anketnog upitnika

1. pitanje	Dobna skupina.
2. pitanje	Duljina radnog iskustva na računovodstvenim poslovima.
3. pitanje	Veličina poduzeća.
4. pitanje	Vrsta poduzeća s obzirom na vlasništvo.
5. pitanje	Djelatnost poduzeća.
6. pitanje	Sastavljanje ili nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku.
7. pitanje	Glavni korisnici Izvještaja o novčanom tijeku.
8. pitanje	Efikasnost podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku.
9. pitanje	Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti kao pokazatelj financijskog zdravlja tvrtke.
10. pitanje	Razlozi smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti.
11. pitanje	Efikasnost postojeće zakonske regulative u sprječavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva.
12. pitanje	Broj poduzeća u Hrvatskoj koja primjenjuju kreativno računovodstvo kako bi postigla svoje financijske ciljeve.
13. pitanje	Najčešće korištene metode kreativnog računovodstva.
14. pitanje	Vlastita razina znanja o novčanim tijekovima po pitanju MRS-a 7.
15. pitanje	Djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku.
16. pitanje	Najčešći načini manipuliranja novčanim tijekom od poslovnih aktivnosti.
17. pitanje	Najpogodnije kategorije MRS-a 7 za primjenu kreativnog računovodstva.
18. pitanje	Zahtjevnost manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku.

Izvor: Prikaz autorice.

Potrebno je naglasiti da nisu svi ispitanici dali odgovore na sva pitanja. Najmanji broj nevažećih odgovora evidentiran je kod općenitih pitanja vezanih uz ispitanika. Najveći broj nevažećih odgovora evidentiran je u skupini pitanja koja se odnose na načine manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku te djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku. Razlog tomu može biti nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku te nedovoljno poznavanje MRS-a 7, ali isto tako može biti i prikrivanje informacija o poslovanju svoga poduzeća. Tablica 9 prikazuje detaljan pregled važećih i nevažećih odgovora po svakom pitanju.

Tablica 9: Prikaz važećih i nevažećih odgovora

	Važeći odgovori	Nevažeći odgovori
1. pitanje	71	0
2. pitanje	71	0
3. pitanje	71	0
4. pitanje	69	2
5. pitanje	67	4
6. pitanje	71	0
7. pitanje	70	1
8. pitanje	70	1
9. pitanje	69	2
10. pitanje	67	5
11. pitanje	70	1
12. pitanje	69	2
13. pitanje	69	2
14. pitanje	69	2
15. pitanje	70	1
16. pitanje	68	3
17. pitanje	69	2
18. pitanje	70	1

Izvor: Izračun autorice.

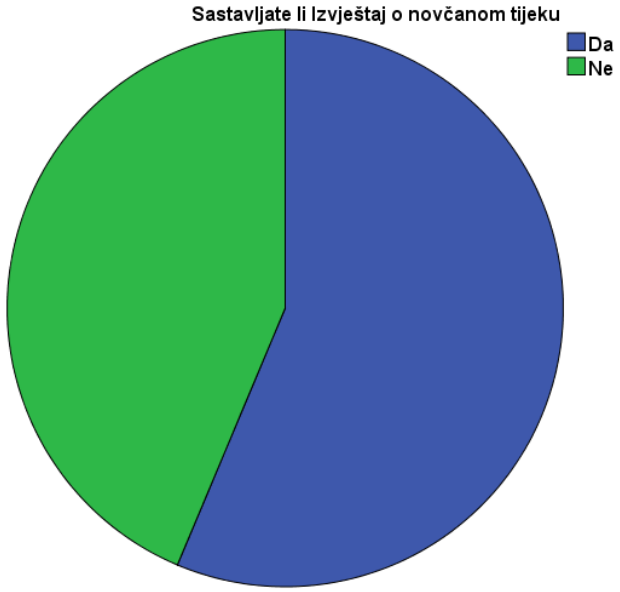
4.1.2 Struktura ispitanika

U daljnjem procesu obrade podataka ispitana je struktura ispitanika s obzirom sastavljaju li Izvještaj o novčanom tijeku te s obzirom na veličinu, vlasništvo i djelatnost poduzeća.

Tablica 10: Struktura ispitanika s obzirom da li se u njihovom poduzeću sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	40	56,3	56,3	56,3
	Ne	31	43,7	43,7	100,0
	Total	71	100,0	100,0	

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 1: Struktura ispitanika s obzirom da li njihovo poduzeće sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku

Izvor: Izračun autorice.

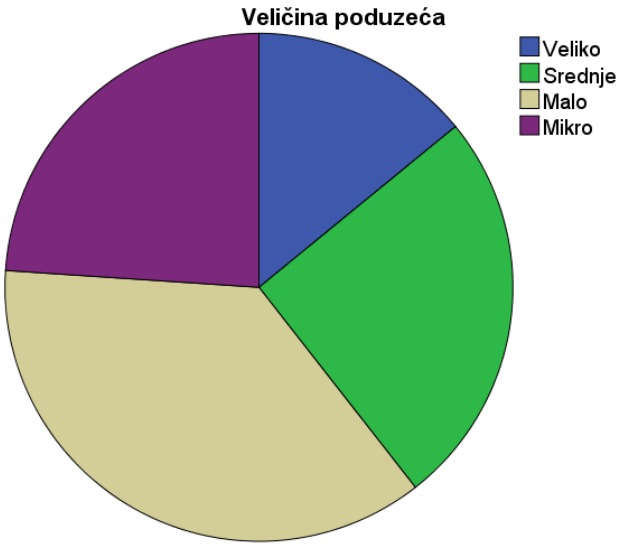
Na temelju strukture ispitanika, s obzirom sastavljaju li Izvještaj o novčanom tijeku ili ne, može se zaključiti da je veći dio ispitanika zaposlen u poduzećima koja sastavljaju Izvještaj o

novčanom tijeku. Naime, 40 ispitanika (56,3%) je zaposleno u poduzećima koja sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku, dok je preostalih 31 (43,7%) zaposlenika zaposleno u poduzećima koja ne sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku.

Tablica 11: Struktura zaposlenika s obzirom na veličinu poduzeća u kojemu su zaposleni

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Veliko	10	14,1	14,1	14,1
	Srednje	18	25,4	25,4	39,4
	Malo	26	36,6	36,6	76,1
	Mikro	17	23,9	23,9	100,0
	Total	71	100,0	100,0	

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 2: Struktura zaposlenika s obzirom na veličinu poduzeća u kojemu su zaposleni

Izvor: Izračun autorice.

S obzirom na veličinu poduzeća, najveći broj ispitanika je zaposlen u malim poduzećima, dok je najmanji broj ispitanika zaposlen u velikim poduzećima. Razlog tomu može biti kompleksnost organizacije velikih poduzeća i teže stupanje u kontakt s relevantnim osobama. U malim poduzećima je zaposleno 26 ispitanika, odnosno 36,6 %. U poduzećima srednje

veličine je zaposleno 18 ispitanika, odnosno 25,4 %. U mikro poduzećima je zaposleno 17 ispitanika, odnosno 23,9 %, dok je u velikim poduzećima zaposleno samo 10 ispitanika, odnosno 14,1 %.

Tablica 12: Struktura ispitanika s obzirom na vlasništvo poduzeća u kojemu su zaposleni

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Privatno	51	71,8	73,9	73,9
	Državno	5	7,0	7,2	81,2
	Javno	11	15,5	15,9	97,1
	Mješovito	2	2,8	2,9	100,0
	Total	69	97,2	100,0	
Missing	System	2	2,8		
Total		71	100,0		

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 3: Struktura zaposlenika s obzirom na vlasništvo poduzeća u kojemu su zaposleni

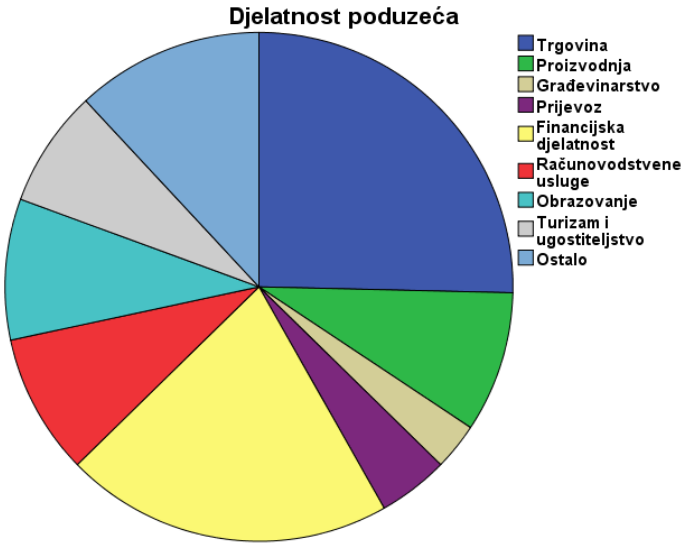
Izvor: Izračun autorice.

S obzirom na vlasništvo, najveći broj ispitanika zaposlen je u privatnim poduzećima, dok je najmanji broj ispitanika zaposlen u mješovitim poduzećima. U privatnim poduzećima zaposleno je 51 ispitanika, čak 71,8 %. U javnim poduzećima zaposleno je 11 ispitanika (15,5 %), dok je u državnim poduzećima zaposleno 5 ispitanika (7 %). U mješovitim poduzećima zaposleno je samo 2 ispitanika (2,8%). S obzirom da u Republici Hrvatskoj dominiraju privatna poduzeća, ovakav rezultat je i bio za očekivati.

Tablica 13: Struktura ispitanika s obzirom na djelatnost poduzeća u kojemu su zaposleni

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Trgovina	17	23,9	25,4	25,4
	Proizvodnja	6	8,5	9,0	34,3
	Građevinarstvo	2	2,8	3,0	37,3
	Prijevoz	3	4,2	4,5	41,8
	Financijska djelatnost	14	19,7	20,9	62,7
	Računovodstvene usluge	6	8,5	9,0	71,6
	Obrazovanje	6	8,5	9,0	80,6
	Turizam i ugostiteljstvo	5	7,0	7,5	88,1
	Ostalo	8	11,3	11,9	100,0
	Total	67	94,4	100,0	
Missing	System	4	5,6		
Total		71	100,0		

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 4: Struktura ispitanika s obzirom na djelatnost poduzeća u kojemu su zaposleni

Izvor: Izračun autorice.

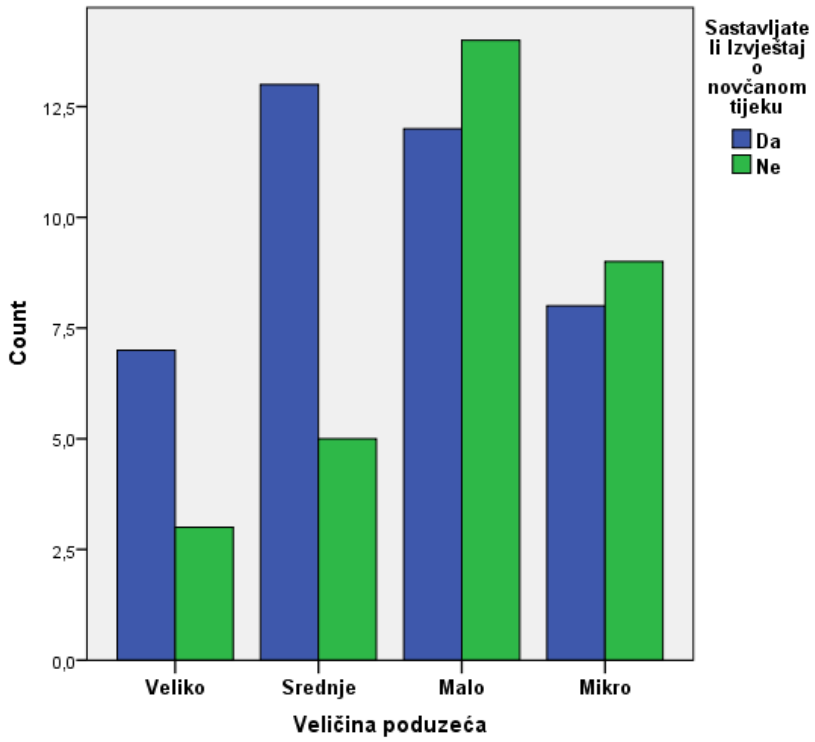
Promatrajući djelatnost poduzeća, najveći broj ispitanika zaposlen je u poduzećima koja se bave trgovinom, a najmanji broj ispitanika zaposlen je u poduzećima koja se bave građevinarstvom. Veliki dio ispitanika zaposlen je i u financijskoj djelatnosti. Naime, 17 (23,9%) ispitanika zaposleno je u djelatnosti trgovine. U djelatnosti proizvodnje, računovodstva i obrazovanja zaposleno je po 6 ispitanika (8,5 %). U djelatnosti građevinarstva zaposlena su samo 2 ispitanika (2,8%), dok su u djelatnosti prijevoza zaposlena 3 ispitanika (4,2%). U financijskoj djelatnosti zaposleno je 14 ispitanika (19,7%), dok je u djelatnosti turizma i ugostiteljstva zaposleno 5 ispitanika (7%). U ostalim djelatnostima (primjerice informatika, usluge savjetovanja, lokalna samouprava, marketinške usluge i sl.) zaposleno je 8 ispitanika (11,3 %).

Struktura ispitanika može se prikazati i pomoću složenog prikazivanja statističkih podataka, odnosno korištenjem dvaju statističkih obilježja ili varijabli. Na taj način želi se ispitati povezanost između varijabli sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku, veličine, vlasništva i djelatnosti poduzeća.

Tablica 14: Dvostruka statistička tablica - odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i veličinu poduzeća

			Veličina poduzeća				
			Veliko	Srednje	Malo	Mikro	Total
Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	Da	Count	7	13	12	8	40
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	17,5%	32,5%	30,0%	20,0%	100,0%
		% within Veličina poduzeća	70,0%	72,2%	46,2%	47,1%	56,3%
	Ne	Count	3	5	14	9	31
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	9,7%	16,1%	45,2%	29,0%	100,0%
		% within Veličina poduzeća	30,0%	27,8%	53,8%	52,9%	43,7%
Total		Count	10	18	26	17	71
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	14,1%	25,4%	36,6%	23,9%	100,0%
		% within Veličina poduzeća	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 5: Odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i veličinu poduzeća

Izvor: Izračun autorice.

Promatrajući odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i veličinu poduzeća, vidljivo je da velika i srednja poduzeća u većoj mjeri sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku. Naime, 70 % ispitanika zaposlenih u **velikim poduzećima** sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno 17,5 % ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku su zaposleni u **velikim poduzećima**. Potrebno je naglasiti da su **velika poduzeća** zakonski obveznici sastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku. Među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 32,5 % je zaposleno u **srednjim poduzećima**, odnosno 72,2 % ispitanika zaposlenih u **srednjim poduzećima** sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku.

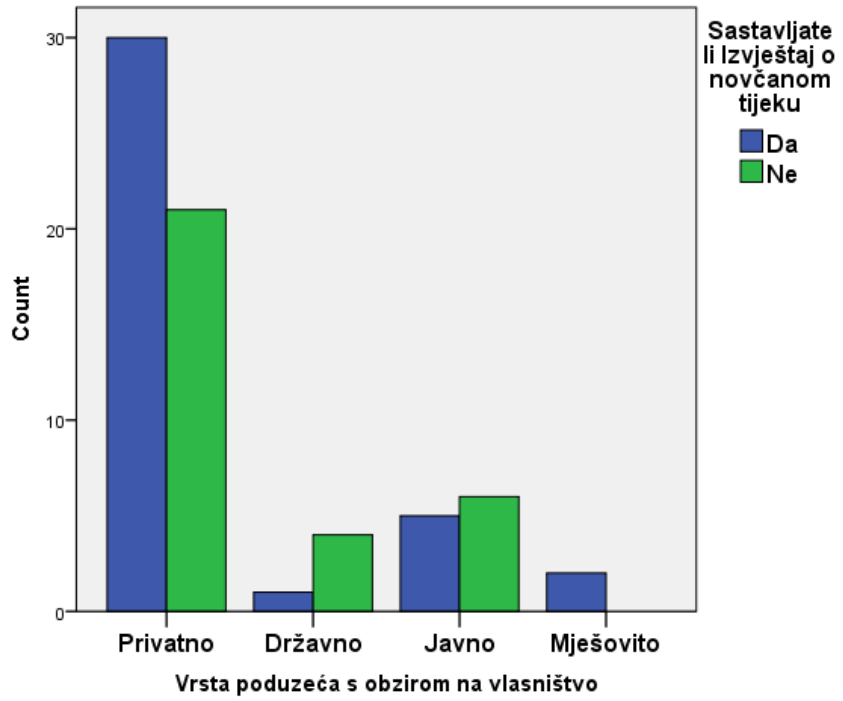
Čak 46,2 % ispitanika zaposlenih u **malim poduzećima** sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 30 % je zaposleno u **malim poduzećima**. Među ispitanicima koji su zaposleni u **mikro poduzećima** njih 47,1 % sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 20 % je zaposleno u **mikro poduzećima**. Izrazito je zanimljivo da poprilično veliki broj mikro i malih poduzeća sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, premda ih zakon ne obvezuje. Razlog tomu može biti povećanje svijesti o važnosti i korisnosti informacija dobivenih putem Izvještaja o novčanom tijeku.

Pomoću dvostruke statističke tablice i pripadajućeg grafikona može se prikazati i odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i vlasništvo poduzeća u kojemu su zaposleni.

Tablica 15: Dvostruka statistička tablica - odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i vlasništvo poduzeća

			Vrsta poduzeća s obzirom na vlasništvo				
			Privatno	Državno	Javno	Mješovito	Total
Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	Da	Count	30	1	5	2	38
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	78,9%	2,6%	13,2%	5,3%	100,0%
		% within Vrsta poduzeća s obzirom na vlasništvo	58,8%	20,0%	45,5%	100,0%	55,1%
	Ne	Count	21	4	6	0	31
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	67,7%	12,9%	19,4%	0,0%	100,0%
		% within Vrsta poduzeća s obzirom na vlasništvo	41,2%	80,0%	54,5%	0,0%	44,9%
Total		Count	51	5	11	2	69
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	73,9%	7,2%	15,9%	2,9%	100,0%
		% within Vrsta poduzeća s obzirom na vlasništvo	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 6: Odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja p novčanom tijeku i vlasništvo poduzeća

Izvor: Izračun autorice.

Na temelju dvostruke statističke tablice i grafikona može se zaključiti da najveći dio poduzeća u privatnom vlasništvu sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku. Među poduzećima koja su u **privatnom vlasništvu** njih 58,8 % sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno 78,9 % ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku su zaposleni u **privatnim poduzećima**.

Zanimljivo je i da većina ispitanika zaposlena u **javnim poduzećima** sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku. Naime, 45,5 % ispitanika zaposlenih u **javnim poduzećima** sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno 13,2 % ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku su zaposleni u **javnim poduzećima**. Izvještaj o novčanom tijeku predstavlja koristan izvor informacija o poslovanju poduzeća, naročito u slučaju privlačenja investitora i pribavljanja kapitala.

Izvještaj o novčanom tijeku se najmanje sastavlja u poduzećima koja se nalaze u **državnom** i **mješovitom vlasništvu**. Samo je 2,6 % ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku zaposleno u **državnim poduzećima**, odnosno među **državnim poduzećima** samo njih 20 % sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku. Treba napomenuti da su među ispitanicima najzastupljeniji oni koji su zaposleni u privatnim poduzećima, dok su najmanje zastupljeni ispitanici zaposleni u mješovitim i državnim poduzećima.

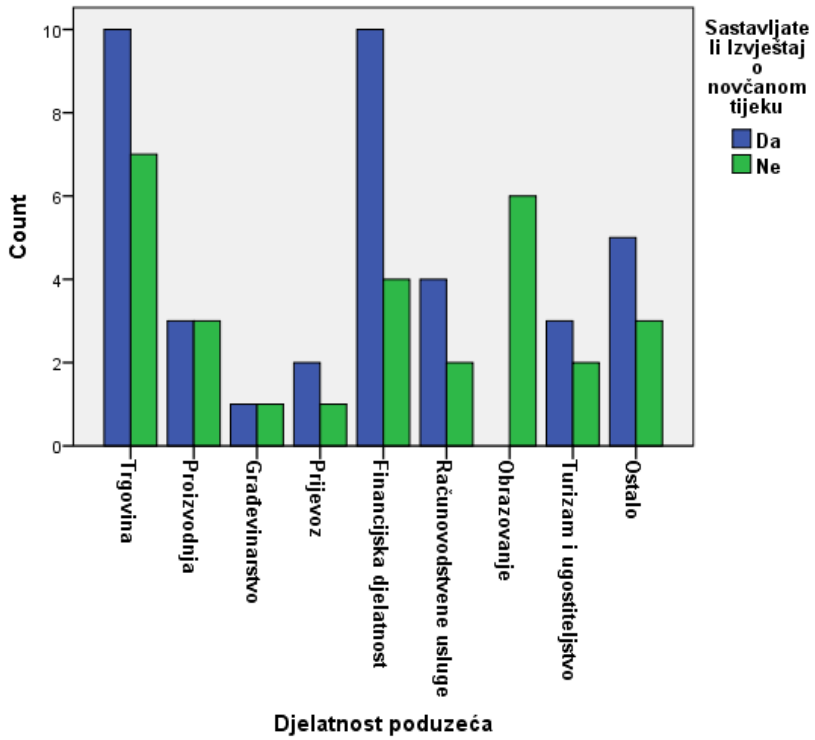
Putem dvostruke statističke tablice zanimljivo je prikazati odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i djelatnost poduzeća.

Tablica 16: Dvostruka statistička tablica - odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i djelatnost poduzeća

			Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku		
			Da	Ne	Total
Djelatnost poduzeća	Trgovina	Count	10	7	17
		% within Djelatnost poduzeća	58,8%	41,2%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	26,3%	24,1%	25,4%
	Proizvodnja	Count	3	3	6
		% within Djelatnost poduzeća	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	7,9%	10,3%	9,0%
	Građevinarstvo	Count	1	1	2
		% within Djelatnost poduzeća	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	2,6%	3,4%	3,0%
	Prijevoz	Count	2	1	3
		% within Djelatnost poduzeća	66,7%	33,3%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	5,3%	3,4%	4,5%
	Financijska djelatnost	Count	10	4	14
		% within Djelatnost poduzeća	71,4%	28,6%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	26,3%	13,8%	20,9%
		Count	4	2	6

	Računovodstvene usluge	% within Djelatnost poduzeća	66,7%	33,3%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	10,5%	6,9%	9,0%
	Obrazovanje	Count	0	6	6
		% within Djelatnost poduzeća	0,0%	100,0%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	0,0%	20,7%	9,0%
	Turizam i ugostiteljstvo	Count	3	2	5
		% within Djelatnost poduzeća	60,0%	40,0%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	7,9%	6,9%	7,5%
	Ostalo	Count	5	3	8
		% within Djelatnost poduzeća	62,5%	37,5%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	13,2%	10,3%	11,9%
Total		Count	38	29	67
		% within Djelatnost poduzeća	56,7%	43,3%	100,0%
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	100,0%	100,0%	100,0%

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 7: Odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i djelatnost poduzeća

Izvor: Izračun autorice.

Na temelju prikazane statističke tablice i grafikona može se zaključiti da je najveći broj ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku zaposlen u financijskoj djelatnosti i trgovini. 58,8 % ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku zaposleno je u djelatnosti trgovine, odnosno 26,3 % ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku je zaposleno u djelatnosti trgovine.

Među ispitanicima u financijskoj djelatnosti njih 71,4 % sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno 26,3 % ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku je zaposleno u financijskoj djelatnosti. Ovakav rezultat je i za očekivati s obzirom na vrstu posla, a samim time i svjesnost o važnosti i korisnosti informacija dobivenih putem Izvještaja o novčanom tijeku. Što je djelatnost poduzeća značajnija veće su i obveze glede financijskog izvještavanja.

U djelatnosti proizvodnje 50 % ispitanika sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 7,9 % je zaposleno u djelatnosti proizvodnje.

Među ispitanicima u djelatnosti građevinarstva njih 50 % sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 2,6 % je zaposleno u građevinarstvu.

U djelatnosti prijevoza 66,7 % ispitanika sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 5,3 % je zaposleno u djelatnosti prijevoza.

Među ispitanicima u djelatnosti računovodstva njih 66,7 % sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 10,5 % je zaposleno u djelatnosti računovodstva.

U djelatnosti turizma i ugostiteljstva 60 % ispitanika sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 7,9 % je zaposleno u djelatnosti turizma i ugostiteljstva.

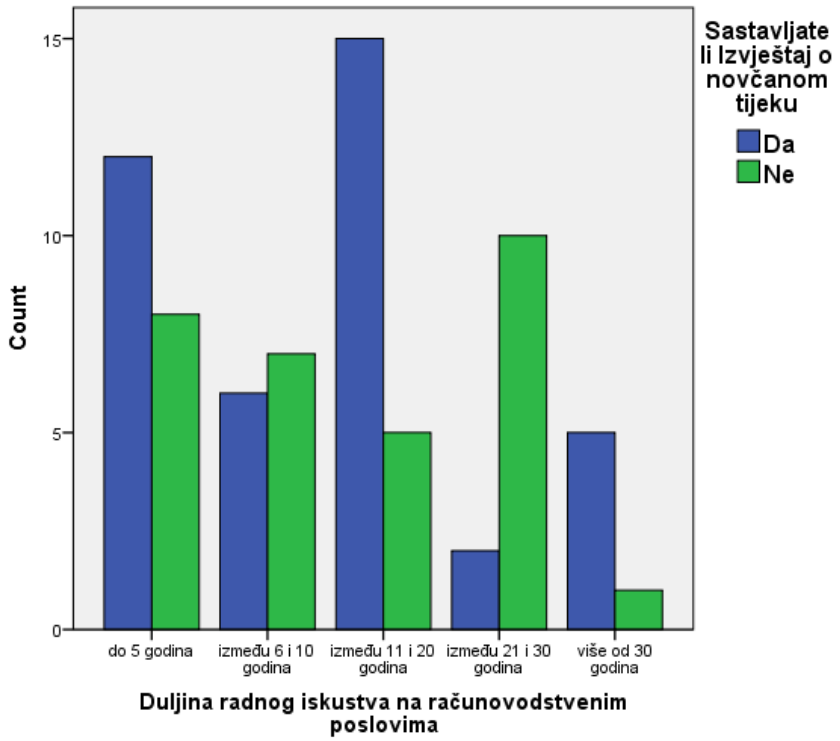
Zanimljivo je istaknuti da niti jedan od ispitanika iz djelatnosti obrazovanja ne sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku. Djelatnost obrazovanja spada u grupu proračunskih korisnika te su obveznici vođenja proračunskog računovodstva. Potrebno je istaknuti da su u ukupnom broju ispitanika najzastupljeniji ispitanici iz financijske djelatnosti i djelatnosti trgovine.

Kako bi se dobio uvid u kompetentnost ispitanika prikazan je odnos dobne skupine ispitanika i duljine radnog iskustva na računovodstvenim poslovima.

Tablica 17: Dvostruka statistička tablica - odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i duljine radnog iskustva na računovodstvenim poslovima

			Duljina radnog iskustva na računovodstvenim poslovima					
			do 5 godina	između 6 i 10 godina	između 11 i 20 godina	između 21 i 30 godina	više od 30 godina	Total
Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	Da	Count	12	6	15	2	5	40
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	30,0%	15,0%	37,5%	5,0%	12,5%	100,0 %
		% within Duljina radnog iskustva na računovodstvenim poslovima	60,0%	46,2%	75,0%	16,7%	83,3%	56,3%
	Ne	Count	8	7	5	10	1	31
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	25,8%	22,6%	16,1%	32,3%	3,2%	100,0 %
		% within Duljina radnog iskustva na računovodstvenim poslovima	40,0%	53,8%	25,0%	83,3%	16,7%	43,7%
Total		Count	20	13	20	12	6	71
		% within Sastavljate li Izvještaj o novčanom tijeku	28,2%	18,3%	28,2%	16,9%	8,5%	100,0 %
		% within Duljina radnog iskustva na računovodstvenim poslovima	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0 %

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 8: Odnos dobne skupine ispitanika i duljine radnog iskustva na računovodstvenim poslovima

Izvor: Izračun autorice.

Na temelju dvostruke statističke tablice i grafikona može se zaključiti da je među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku najviše onih s duljinom radnog iskustva između 11 i 20 godina. Među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 37,5 % ima između 11 i 20 godina radnog iskustva na računovodstvenim poslovima, odnosno 75 % ispitanika s duljinom radnog iskustva između 11 i 20 godina sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku.

Čak 60 % ispitanika s duljinom radnog iskustva do 5 godina sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku, odnosno među ispitanicima koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku njih 30 % spada u skupinu do 5 godina radnog iskustva.

Među ispitanicima koji ne sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku najviše je onih s duljinom radnog iskustva između 21 i 30 godina, njih čak 32,3 %. Odnosno, među ispitanicima s radnim iskustvom između 21 i 30 godina njih 83 % ne sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku.

Što se tiče ispitanika s duljinom radnog iskustva preko 30 godina više je onih koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku (12,5 %). Dakle, na temelju dobivenih rezultata o duljini radnog iskustva i sastavljanju/nesastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku može se zaključiti da je riječ

o kompetentnim ispitanicima koji dobro poznaju računovodstvenu profesiju i navedenu problematiku.

Nadalje su prikazana pitanja u obliku Likertove skale putem kojih su ispitanici ocjenama od 1 do 5 ocjenjivali pojedine tvrdnje u vezi Izvještaja o novčanom tijeku i vlastitog poznavanja istoga. Ocjena 1 označava da se ispitanici niti malo ne slažu s navedenom tvrdnjom, dok ocjena 5 kazuje da se ispitanici u potpunosti slažu s navedenom tvrdnjom. Uz pitanja su prikazani mod i aritmetička sredina kako bi se dobio uvid u najčešće ocjene ispitanika.

Tablica 18: Prikaz moda i aritmetičkih sredina vezanih uz ocjene pojedinih tvrdnji

Pitanje	Mod	Aritmetička sredina
Efikasnost podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku.	3	3,54
Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti kao najbolji pokazatelj financijskog zdravlja tvrtke.	4	3,70
Efikasnost postojeće zakonske regulative u sprječavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva.	3	3,20
Vlastita razina znanja o novčanim tijekovima po pitanju MRS-a 7.	3	3,07
Djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku.	3	3,03
Zahtjevnost manipuliranja Izvještajem o novčanim tijekovima.	3	3,47

Izvor: Izračun autorice.

Na temelju dobivenog moda vidljivo je kako je najzastupljenija ocjena među ispitanicima 3. Ocjena 3 može biti odraz neutralnog stava ispitanika o određenoj tvrdnji ili nedovoljne informiranosti ispitanika o određenoj tvrdnji. Jedino je tvrdnja da je novčani tijek iz poslovnih aktivnosti najbolji pokazatelj financijskog zdravlja tvrtke u najvećoj mjeri ocjenjena ocjenom 4.

Prosječna ocjena efikasnosti podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku iznosi 3,54, a to znači da veliki dio ispitanika smatra podatke iz Izvještaja o novčanom tijeku efikasnima. Prosječna ocjena novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti kao najboljeg pokazatelja financijskog „zdravlja“ tvrtke iznosi 3,70. Na temelju dobivene prosječne ocjene može se zaključiti kako veliki dio ispitanika smatra novčani tijek iz poslovnih aktivnosti najboljim pokazateljem financijskog „zdravlja“ tvrtke.

Prosječna ocjena postojeće zakonske regulative u sprječavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva iznosi 3,20. Na temelju dobivene ocjene može se zaključiti da je postojeća zakonska regulativa u srednjoj mjeri efikasna u sprječavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva, ali i da je veliki broj ispitanika ocijenio kao neefikasnu.

Prosječna ocjena vlastite razine znanja o Izvještaju o novčanim tijekovima po pitanju MRS-a 7 iznosi 3,07. Na temelju dobivene prosječne ocjene može se zaključiti da poprilično veliki broj računovođa u Hrvatskoj ima osrednje znanje o odredbama MRS-a 7 ili uopće nije upoznat s odredbama.

Prosječna ocjena djelotvornosti MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku iznosi 3,02, a to znači da većina ispitanika MRS-7 smatra srednje djelotvornim u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku. Međutim, dosta ispitanika se izjasnilo kako MRS-7 smatra nedjelotvornim u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku.

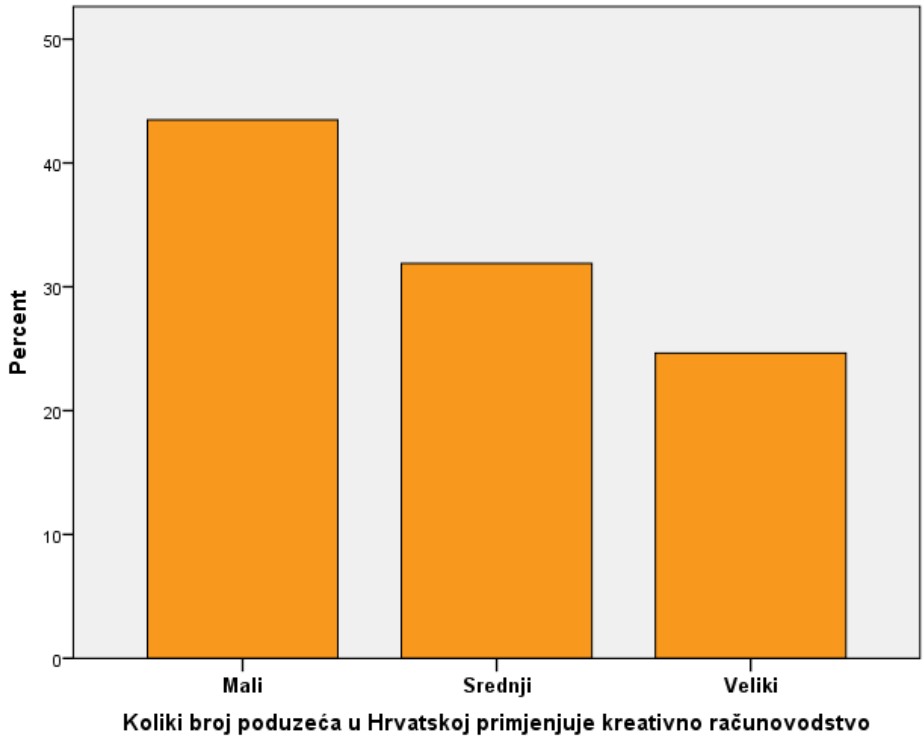
Što se tiče same zahtjevnosti manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku, prosječna ocjena iznosi 3,47. To znači da većina ispitanika smatra srednje zahtjevnim manipuliranje Izvještajem o novčanom tijeku, ali isto tako ga i veliki broj ispitanika smatra vrlo zahtjevnim.

U konačnici će se prikazati stav ispitanika o tome koliki broj poduzeća u Republici Hrvatskoj primjenjuje metode i tehnike kreativnog računovodstva.

Tablica 19: Stav ispitanika o tome koliki broj poduzeća u Republici Hrvatskoj primjenjuje kreativno računovodstvo

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Mali	30	42,3	43,5	43,5
	Srednji	22	31,0	31,9	75,4
	Veliki	17	23,9	24,6	100,0
	Total	69	97,2	100,0	
Missing	System	2	2,8		
Total		71	100,0		

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 9: Stav ispitanika o tome koliki broj poduzeća u Republici Hrvatskoj primjenjuje kreativno računovodstvo

Izvor: Izračun autorice.

Što se tiče stava ispitanika o tome koliki broj poduzeća u Republici Hrvatskoj primjenjuje kreativno računovodstvo, većina njih se izjasnila da je riječ o malom broju (30 ili 42,3% ispitanika). 22 ispitanika (31 %) smatra da srednji broj poduzeća primjenjuje kreativno računovodstvo u Republici Hrvatskoj, a samo njih 17 (23,9%) smatra da je riječ o velikom broju poduzeća. Razlog takvog stava većine ispitanika može biti negativna asocijacija na sam termin kreativnog računovodstva (npr. lažiranje financijskih izvještaja, prijevare i sl.). Međutim, kreativno računovodstvo obuhvaća i radnje unutar regulativnih okvira i ne mora nužno biti negativno.

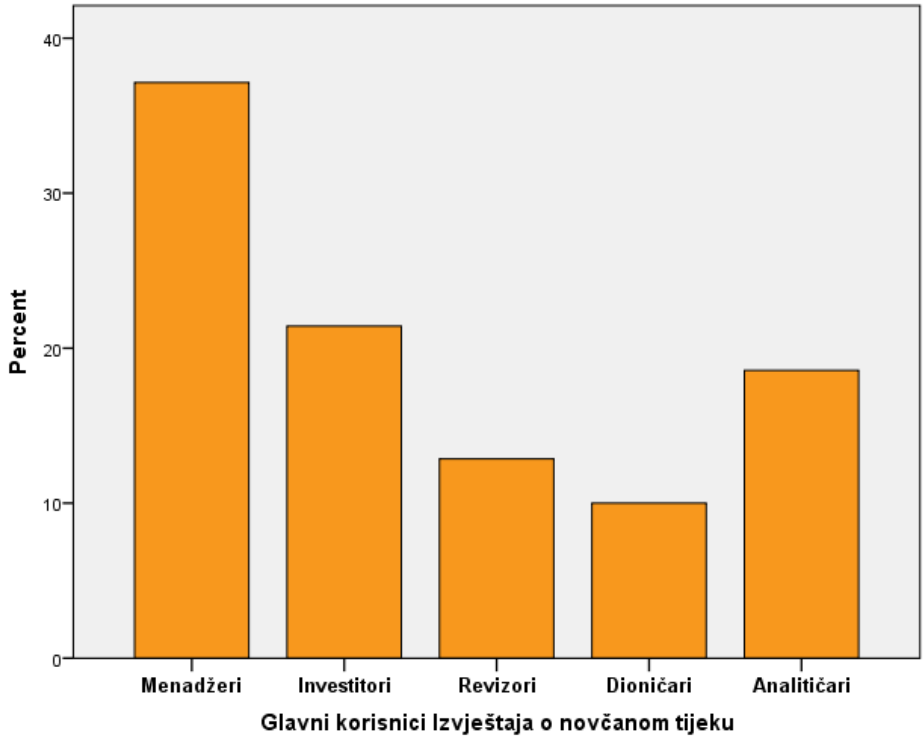
4.1.3 Rezultati istraživanja stavova o Izvještaju o novčanom tijeku

Na temelju prikupljenih podataka prikazan je stav ispitanika o glavnim korisnicima Izvještaja o novčanom tijeku te efikasnosti podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku. U razmatranje su uključeni svi ispitanici.

Tablica 20: Glavni korisnici Izvještaja o novčanom tijeku prema mišljenju ispitanika

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Menadžeri	26	36,6	37,1	37,1
	Investitori	15	21,1	21,4	58,6
	Revizori	9	12,7	12,9	71,4
	Dioničari	7	9,9	10,0	81,4
	Analitičari	13	18,3	18,6	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 10: Glavni korisnici Izvještaja o novčanom tijeku prema mišljenju ispitanika

Izvor: Izračun autorice.

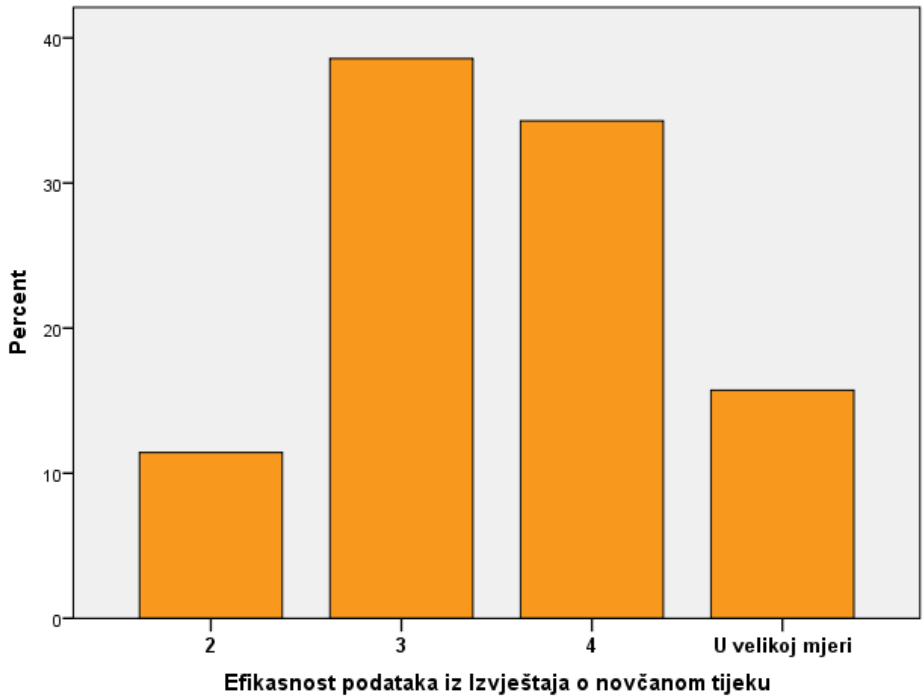
Većina ispitanika navela je menadžere kao glavne korisnike Izvještaja o novčanom tijeku. Na temelju informacija iz Izvještaja o novčanom tijeku i ostalih financijskih izvještaja, menadžeri donose odluke od strateške važnosti za daljnje poslovanje poduzeća. Informacije iz Izvještaja o novčanom tijeku pružaju menadžerima uvid u izvore novčanih sredstava te u način trošenja istih. Prema mišljenju ispitanika, na drugome mjestu su se našli investitori i analitičari. Investitori i analitičari koriste Izvještaj o novčanom tijeku kako bi dobili pravu sliku o poslovanju i financijskom zdravlju poduzeća. Uvidom u Izvještaj o novčanom tijeku investitori i analitičari mogu procijeniti likvidnost poduzeća i sposobnost kontinuiranog poslovanja. Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti predstavlja osnovu za izračun sadašnje vrijednosti očekivanih budućih novčanih tijekova. Mali broj ispitanika je kao glavne korisnike Izvještaja o novčanom tijeku naveo revizore i dioničare.

Ispitanici su iskazali svoj stav o efikasnosti podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku ocjenama od 1 do 5. Ocjena 1 označava da podatci iz Izvještaja o novčanom tijeku niti malo nisu efikasni, dok ocjena 5 označava da su podatci iz Izvještaja o novčanom tijeku u velikoj mjeri efikasni.

Tablica 21: Efikasnost podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku prema mišljenju ispitanika

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	8	11,3	11,4	11,4
	3	27	38,0	38,6	50,0
	4	24	33,8	34,3	84,3
	U velikoj mjeri	11	15,5	15,7	100,0
	Total	70	98,6	100,0	
Missing	System	1	1,4		
Total		71	100,0		

Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 11: Efikasnost podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku prema mišljenju ispitanika

Izvor: Izračun autorice.

Iz grafikona je vidljivo da je najveći dio ispitanika podatke iz Izvještaja o novčanom tijeku ocijenio ocjenom 3, odnosno srednje efikasnima. Međutim, jako puno ispitanika je podatke iz Izvještaja o novčanom tijeku ocijenilo ocjenama 4 i 5, što znači da podatke iz Izvještaja o novčanom tijeku u velikoj mjeri smatraju efikasnima. Nitko od ispitanika nije dao ocjenu 1, a samo je mali broj ispitanika dao ocjenu 2. Dakle, na temelju ocjena ispitanika može se zaključiti

da su podatci iz Izvještaja o novčanom tijeku efikasni te da su ispitanici svjesni važnosti i korisnosti podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku.

4.2 Testiranje hipoteza

Kao što je navedeno na početku rada, testirat će se sljedeće hipoteze:

- *H1: Odredbe Međunarodnog računovodstvenog standarda 7 u sastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku pogoduju metodama i tehnikama kreativnog računovodstva.*
- *H2: Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti glavna je „meta" kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku.*

4.2.1 Testiranje hipoteze o mogućnostima primjene kreativnog računovodstva pri sastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku

H1: Odredbe Međunarodnog računovodstvenog standarda 7 u sastavljanju Izvještaja o novčanom tijeku pogoduju metodama i tehnikama kreativnog računovodstva.

Prije samoga testiranja H1 hipoteze testira se postoji li statistički značajna razlika u razini znanja ispitanika o novčanim tijekovima po pitanju MRS-a 7 s obzirom na sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku. Testiranje se provodi pomoću Mann-Whitney U-testa za dva nezavisna uzorka. Grupirajuća varijabla u ovome slučaju je sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku.

Tablica 22: Mann-Whitney U-test – utjecaj sastavljanja/nesastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku na razinu znanja ispitanika o Izvještaju o novčanom tijeku po pitanju MRS-a 7

	Vlastita razina znanja o novčanim tijekovima po pitanju MRS 7
Mann-Whitney U	263,500
Wilcoxon W	698,500
Z	-4,034
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

Izvor: Izračun autorice

Na temelju rezultata Mann-Whitney U-testa može se vidjeti da je empirijska signifikantnost $\alpha^* = 0{,}000$, odnosno $\alpha^* < 5\%$. Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti da postoji statistički značajna razlika u razini znanja ispitanika o novčanim tijekovima po pitanju MRS-a 7 s obzirom na sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku. Pretpostavlja se da su ispitanici koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku bolje upoznati s odredbama MRS-a 7 te sa svim prednostima i nedostacima istoga. Zbog toga se u daljnjem procesu testiranja H1 hipoteze uzimaju u obzir isključivo oni ispitanici koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku.

U daljnjem procesu testiranja H1 hipoteze ispituje se postoji li razlika u ocjeni razine znanja ispitanika s obzirom na efikasnost postojeće zakonske regulative u sprječavanju ili eliminiraju kreativnog računovodstva, djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku i zahtjevnost. manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku sastavljenom prema odredbama MRS-a 7. Prilikom testiranja H1 hipoteze primjenjuje se Kruskal-Wallis test za više od dva nezavisna uzorka koja se mjere pomoću redoslijedne skale. U ovome slučaju se kao grupirajuća varijabla koristi razina znanja ispitanika, dok se kao nezavisne varijable koriste efikasnost postojeće zakonske regulative u sprječavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva, djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku i zahtjevnost manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku sastavljenom prema odredbama MRS-a 7.

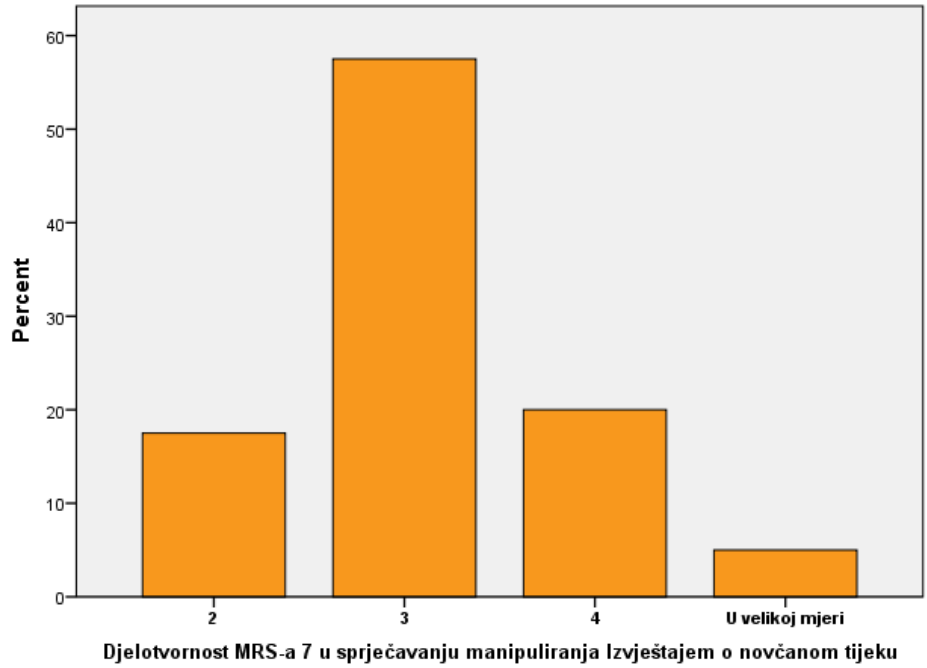
Tablica 23: Kruskal-Wallis test - utjecaj efikasnosti postojeće zakonske regulative u sprječavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva, djelotvornosti MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku i zahtjevnosti manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku sastavljenom prema odredbama MRS-a 7 na vlastitu razinu znanja ispitanika o Izvještaju o novčanom tijeku.

	Efikasnost postojeće zakonske regulative u sprečavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva	Djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku	Zahtjevnost manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku
Chi-Square	4,073	3,666	5,960
df	3	3	3
Asymp. Sig.	,254	,300	,114

Izvor: Izračun autorice.

Na temelju dobivenih rezultata može se vidjeti da vrijednosti empirijskih signifikantnosti iznose $\alpha_1^* = 0{,}254, \alpha_2^* = 0{,}300, \alpha_3^* = 0{,}114$, odnosno $\alpha^* > 5\%$. Dakle, može se zaključiti da ne postoji statistički značajna razlika u rangovima u prosječnoj ocjeni ispitanika o vlastitoj razini znanja o novčanim tijekovima s obzirom na efikasnost postojeće zakonske regulative u eliminiranju ili sprječavanju kreativnog računovodstva, djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku i zahtjevnost manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku. Prema dobivenim rezultatima, ispitanici koji u svojim poduzećima sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku su jako dobro upoznati sa zakonskom regulativom i odredbama MRS-a 7, a samim time i s tzv. „sivim zonama u standardima“.

Putem grafičkog prikaza pobliže se može dočarati stav ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku o djelotvornosti MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku.

Grafikon 12: Stav ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku o djelotvornosti MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku

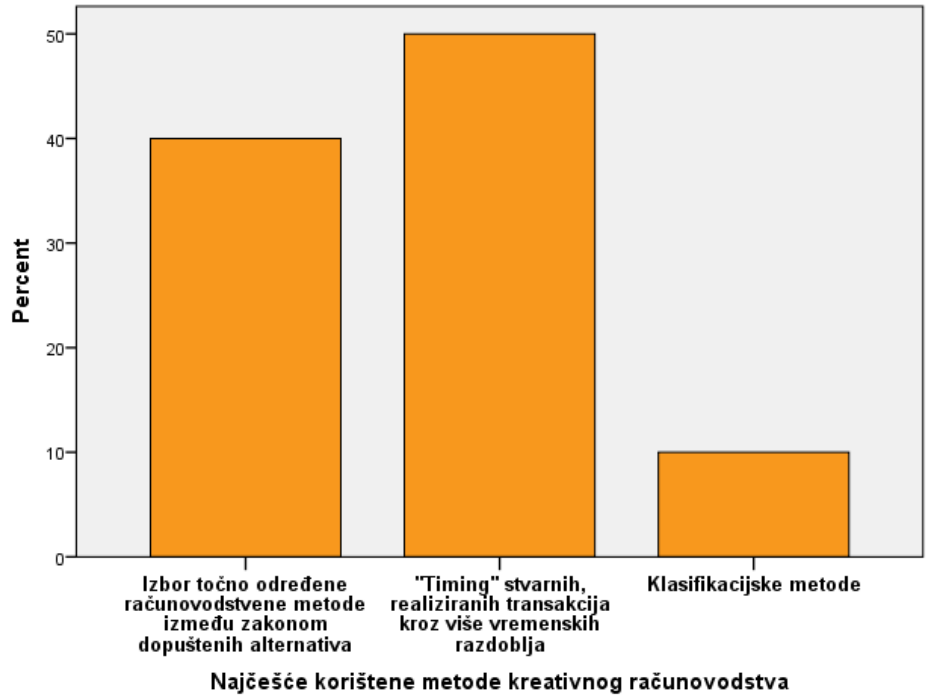
Izvor: Izračun autorice.

Iz grafikona 12 je vidljivo da je najveći dio ispitanika ocijenio djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku ocjenom 3. Dakle, na temelju

grafičkog prikaza može se zaključiti kako većina ispitanika odredbe MRS-a 7 smatra srednje djelotvornim u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku. Može se zaključiti

kako neprecizno i nejasno definirane odredbe MRS-a 7 ostavljaju dovoljno prostora primjeni kreativnog računovodstva u novčanom tijeku.

Sljedeći korak je prikazivanje najčešće korištenih metoda i tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. U tu svrhu korišteni su grafički prikazi kako bi se na što jednostavniji i zanimljiviji način predočili stavovi ispitanika o metodama i tehnikama kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. U razmatranje su uključeni samo oni ispitanici koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku.

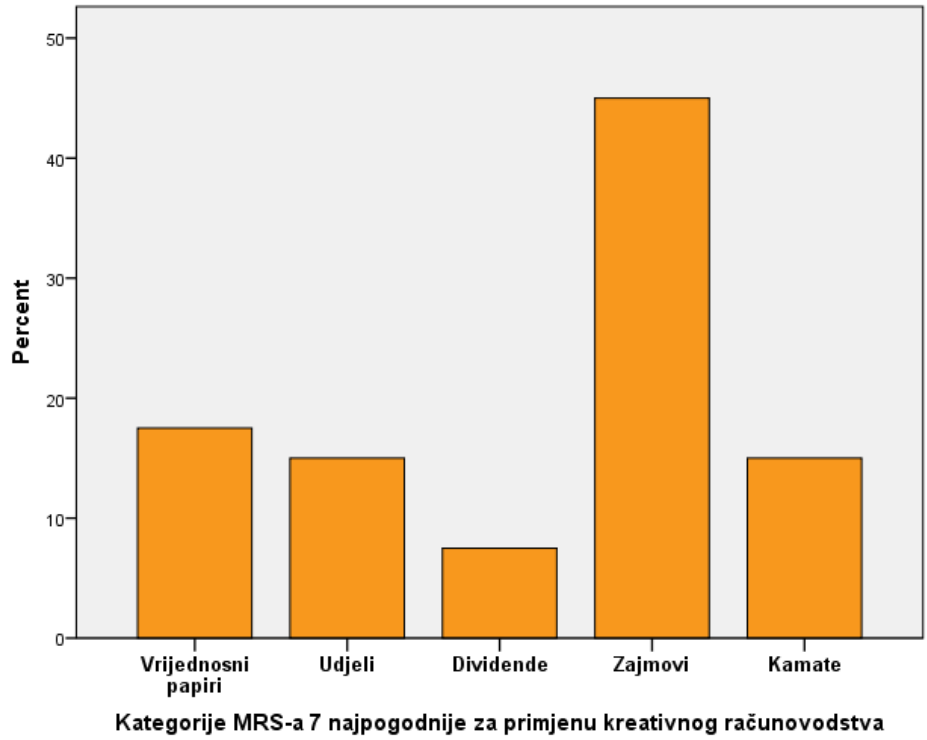

Grafikon 13: Najčešće korištene metode kreativnog računovodstva prema mišljenju ispitanika

Izvor: Izračun autorice.

Prema mišljenju 50% ispitanika najčešće korištena metoda kreativnog računovodstva je „timing“ stvarnih, realiziranih transakcija kroz više računovodstvenih razdoblja (grafikon 13). „Timing“ stvarnih, realiziranih transakcija kroz više računovodstvenih razdoblja ima za svrhu manipuliranje poslovnim rezultatima (računovodstvo „velikog pranja“- eng. „big bath“

accounting ili stvaranje zaliha – eng. „cookie-jar“ reserves). Dobit se iz „boljih“ poslovnih godina prenosi u „lošije“ godine kako bi se prikazalo ujednačeno kretanje dobiti. Sljedeća najčešće korištena metoda kreativnog računovodstva odnosi se na izbor točno određene računovodstvene metode između zakonom dopuštenih alternativa. Samo je 10 % ispitanika odabralo klasifikacijske metode kao najčešće korištenu metodu kreativnog računovodstva. Dakle, prema mišljenju ispitanika može se zaključiti da se u Republici Hrvatskoj primjenjuju jednostavnije metode kreativnog računovodstva koje su najčešće unutar regulatornih okvira.

Grafikon 14: Najpogodnije kategorije MRS-a 7 za primjenu kreativnog računovodstva prema mišljenju ispitanika

Izvor: Izračun autorice.

Prema mišljenju 45% ispitanika najpogodnija kategorija MRS-a 7 za primjenu kreativnog računovodstva su zajmovi (grafikon 14). Klasifikacija zajmova prema MRS-u 7 ovisi o obliku, namjeni i roku zajma te ugovornim stranama. Upravo iz toga razloga zajmovi predstavljaju kategoriju najpogodniju za manipulaciju. Sljedeće najpogodnije kategorije MRS-a 7 za primjenu kreativnog računovodstva su vrijednosni papiri, kamate i udjeli. Potrebno je naglasiti da klasificiranje ovih stavki ovisi o njihovoj svrsi i prirodi te nije jednoznačno definirano

MRS-om 7. Samo je 7,5% ispitanika odabralo dividende kao najpogodniju kategoriju MRS-a 7 za manipulaciju.

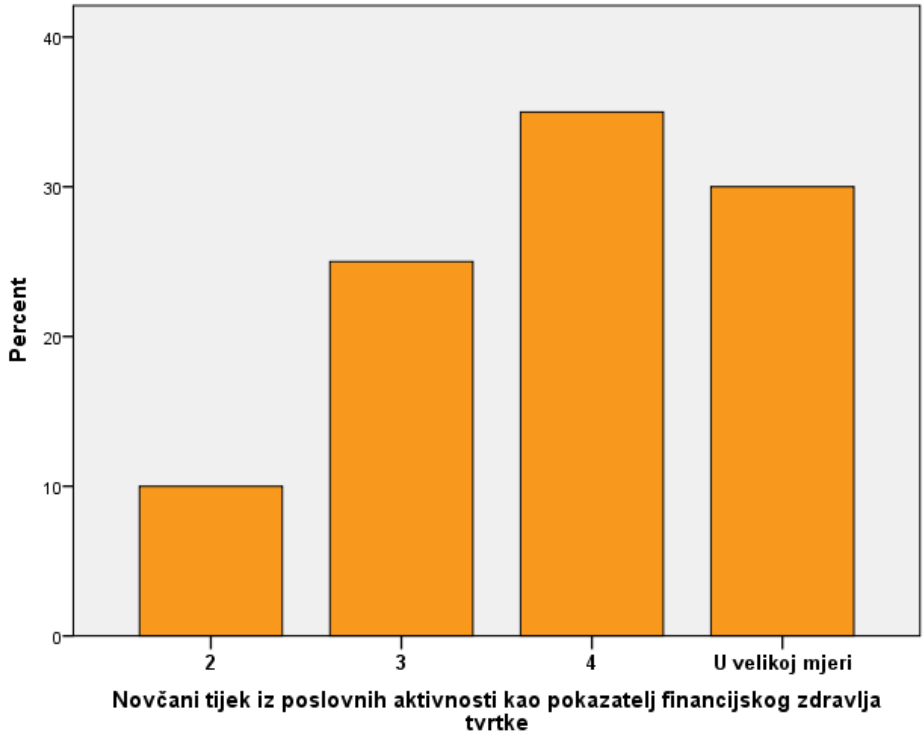
Na temelju provedenih testiranja može se zaključiti da odredbe Međunarodnog računovodstvenog standarda 7 u Izvještaju o novčanom tijeku pogoduju primjeni metoda i tehnika kreativnog računovodstva. Također, može se zaključiti i da postoji statistički značajna razlika u razini znanja ispitanika o Izvještaju o novčanom tijeku po pitanju MRS-a 7 između poduzeća koja sastavljaju i ne sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku. Ne postoji statistički značajna razlika u razini znanja ispitanika o Izvještaju o novčanom tijeku po pitanju MRS-a 7 s obzirom na efikasnost postojeće zakonske regulative u sprječavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva, djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku i zahtjevnost manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku. Može se zaključiti da su ispitanici koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku bez obzira na veličinu poduzeća jako dobro upoznati s neprecizno i nejasno definiranim odredbama MRS-a 7. Naime, sva poduzeća koja sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku nastoje biti dobro upoznata sa „sivim zonama“ u standardima te mogućnošću manipuliranja istim.

4.2.2 Testiranje hipoteze o novčanom tijeku iz poslovnih aktivnosti kao glavnom predmetu primjene kreativnog računovodstva

H2: Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti glavna je „meta“ kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku.

Testiranje ove hipoteze provedeno je pomoću deskriptivne statistike. U testiranje su uključeni samo ispitanici koji u svojim poduzećima sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku.

Kao osnova za testiranje ove hipoteze analizira se stav ispitanika o važnosti novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti (grafikon 15). Ispitanici su ocjenama od 1 do 5 mogli izraziti svoj stav o novčanom tijeku iz poslovnih aktivnosti kao pokazatelju financijskog „zdravlja“ tvrtke. Kao što se vidi iz grafikona, najveći broj ispitanika je ovu tvrdnju ocijenio ocjenama 4 i 5. Niti jedan ispitanik ovu tvrdnju nije ocijenio ocjenom 1. Može se zaključiti da jako veliki dio računovođa smatra novčani tijek iz poslovnih aktivnosti pokazateljem financijskog „zdravlja“ tvrtke. S obzirom na značaj koji pridaju novčanom tijeku iz poslovnih aktivnosti, računovođe imaju popriličan motiv da primjenjuju kreativno računovodstvo u svrhu prikaza što boljeg novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti.

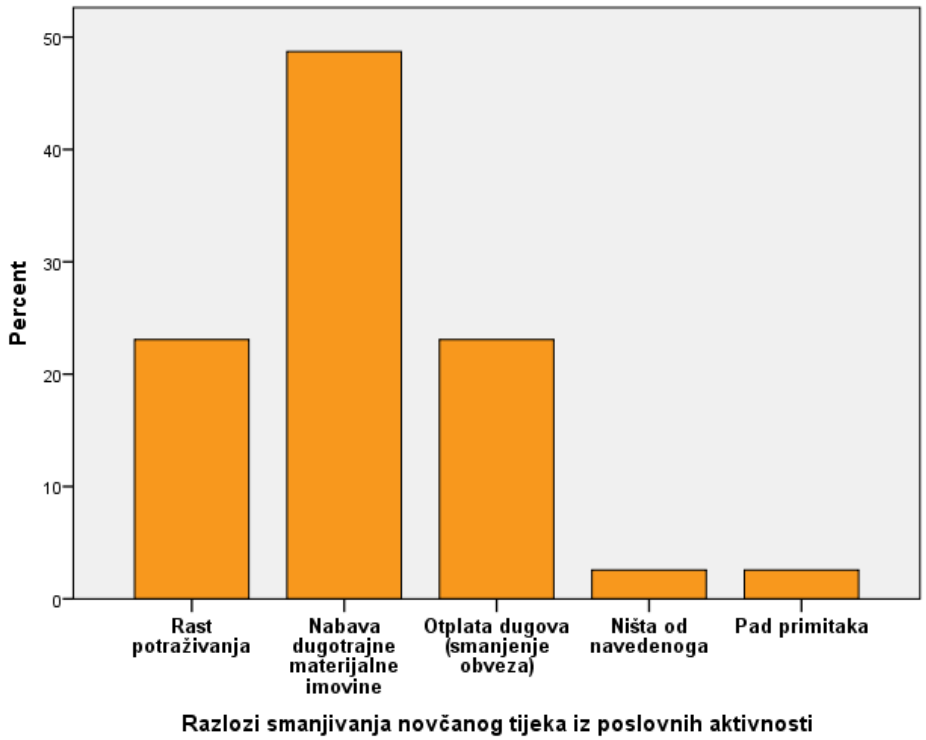
Grafikon 15: Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti kao pokazatelj financijskog „zdravlja“ tvrtke

Izvor: Izračun autorice.

Sljedeći korak je analiziranje stava ispitanika o glavnim razlozima smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti (grafikon 16). Najviše ispitanika (47,5%) dijeli stav da je glavni razlog smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti nabava dugotrajne materijalne imovine. Veliki dio ispitanika je naveo rast potraživanja i otplatu dugova (smanjenje obveza) kao glavne razloge smanjenja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti, dok je jako mali dio ispitanika naveo pad primitaka.

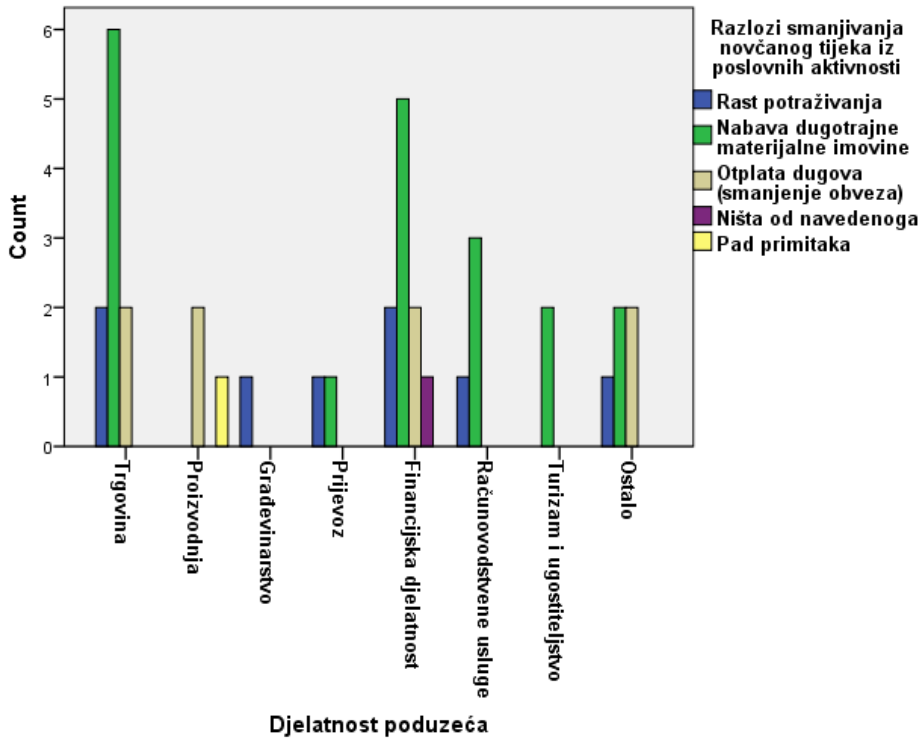
Zanimljivo je i analizirati stavove ispitanika o glavnim razlozima smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti s obzirom na djelatnost poduzeća (grafikon 17). Cilj je ispitati postoje li možda razlike u stavovima ispitanika o glavnim razlozima smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti s obzirom na djelatnost poduzeća. Razlike se mogu očekivati jer svako poduzeće ima različit stupanj likvidnosti. Osnovne razlike proizlaze iz same prirode pojedine djelatnosti i trajanja poslovnog ciklusa. Iz svih djelatnosti, osim iz proizvodnje, ispitanici su kao glavni razlog smanjenja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti naveli nabavu dugotrajne materijalne imovine. Ispitanici iz djelatnosti proizvodnje naveli su otplatu dugova (smanjenje obveza) kao glavni razlog smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti.

Potrebno je istaknuti da su ispitanici iz svih djelatnosti u većoj ili mjeri naveli rast potraživanja i otplatu dugova (smanjenje obveza) kao glavne razloge smanjenja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti.

Grafikon 16: Razlozi smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti prema mišljenju ispitanika

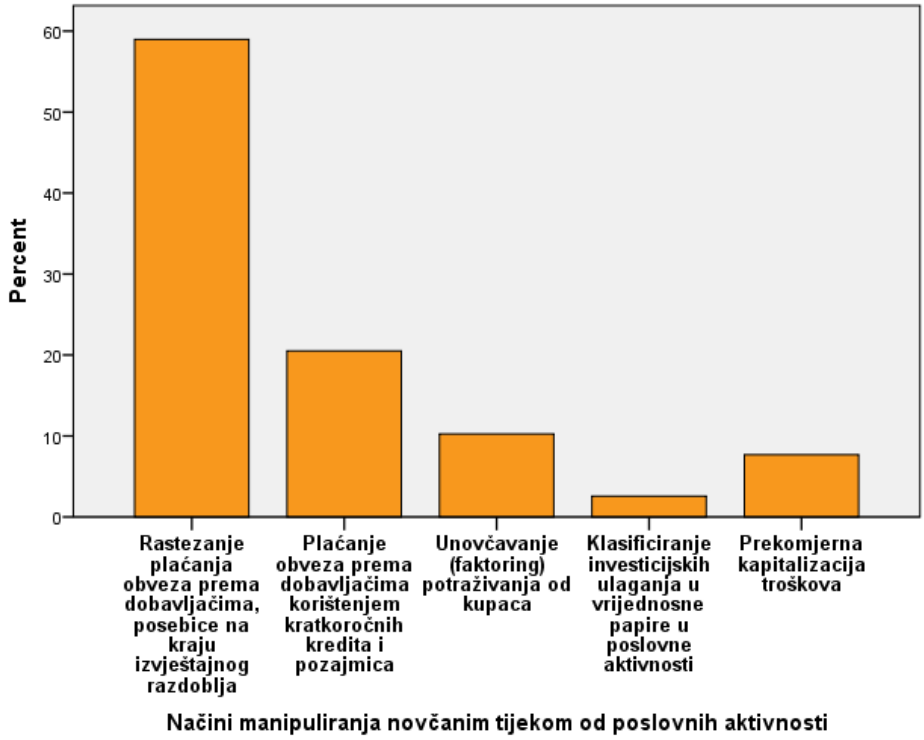
Izvor: Izračun autorice.

Grafikon 17: Razlozi smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti s obzirom na djelatnost poduzeća

Izvor: Izračun autorice.

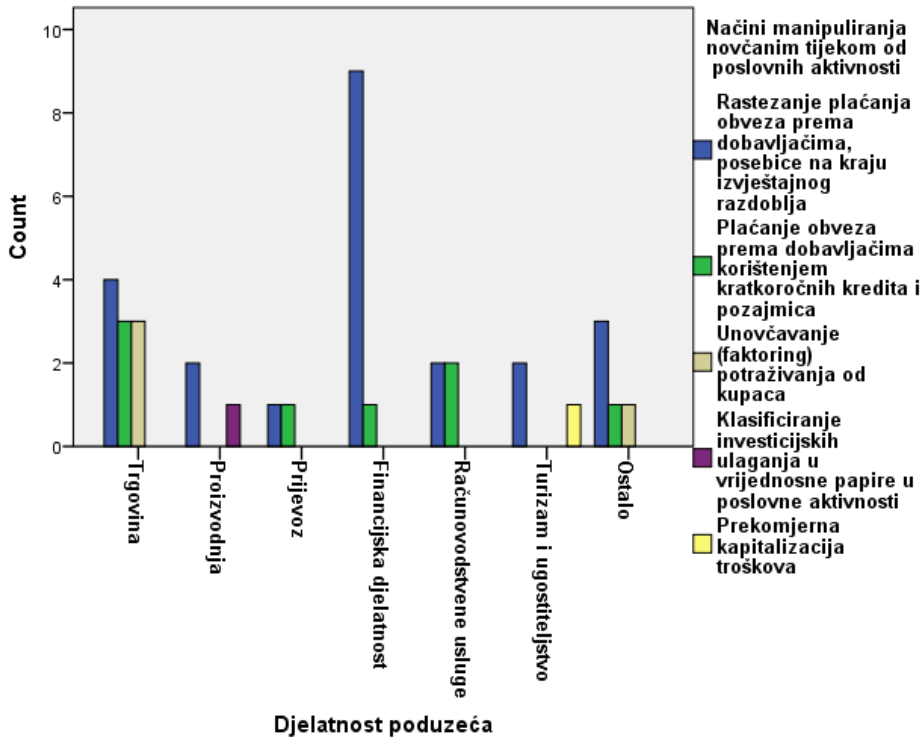
U konačnici se analizira i stav ispitanika o najčešćim načinima manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti (grafikon 18). Najveći dio ispitanika (57,5%) se složio da je riječ o rastezanju plaćanja obveza prema dobavljačima, posebice na kraju izvještajnog razdoblja. Na drugome mjestu je plaćanje obveza prema dobavljačima korištenjem kratkoročnih kredita i pozajmica. Mali dio ispitanika je naveo unovčavanje (faktoring) potraživanja od kupaca i prekomjernu kapitalizaciju troškova, dok je najmanji dio ispitanika naveo klasificiranje investicijskih ulaganja u vrijednosne papire u poslovne aktivnosti.

Grafikon 18: Načini manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti prema mišljenju ispitanika

Izvor: Izračun autorice.

Također, analizira se i stav ispitanika o najčešćim načinima manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti s obzirom na djelatnost poduzeća (grafikon 19). Cilj je ispitati postoje li možda razlike u stavu ispitanika o načinima manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti s obzirom na djelatnost poduzeća. Razlike se mogu očekivati jer svaka djelatnost ima svoje specifičnosti. Specifičnosti po djelatnostima mogu utjecati na sadržaj računovodstvene dokumentacije, ali i veću ili manju zastupljenost i važnost pojedinih računovodstvenih kategorija. Ispitanici iz svih djelatnosti složili su se da je najčešći način manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti rastezanje plaćanja obveza prema dobavljačima, posebice na kraju izvještajnog razdoblja. Veliki dio ispitanika iz djelatnosti trgovine je naveo i plaćanje obveza prema dobavljačima korištenjem kratkoročnih kredita i pozajmica te unovčavanje (faktoring) potraživanja od kupaca.

Grafikon 19: Načini manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti s obzirom na djelatnost poduzeća

Izvor: Izračun autorice.

Na temelju provedenog testiranja H2 hipoteze može se zaključiti da je novčani tijek iz poslovnih aktivnosti glavna „meta“ kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Većina ispitanika se složila s tvrdnjom da je novčani tijek iz poslovnih aktivnosti najbolji pokazatelj financijskog „zdravlja“ tvrtke što ukazuje na postojanje velikog motiva za primjenu kreativnog računovodstva. Nabava dugotrajne materijalne imovine, rast potraživanja i smanjenje obveza predstavljaju glavne razloge smanjenja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti prema mišljenju ispitanika. Kao najčešće korišteni način manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti navedeno je rastezanje plaćanja obveza prema dobavljačima, posebice na kraju izvještajnog razdoblja. Na taj način poduzeća pomoću neodrživih aktivnosti „uljepšavaju“ tekući novčani tijek iz poslovnih aktivnosti. Većina poduzeća je sklona „napuhivanju“ novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti kako bi prikazala što veći i stabilniji novčani tijek te posljedično privukla investitore.

4.3 Usporedba rezultata istraživanja s rezultatima prethodnih istraživanja

Na temelju rezultata provedenog istraživanja moglo bi se zaključiti da nema nekih značajnijih odstupanja u odnosu na prijašnja istraživanja. Kao što je već prikazano u prijašnjim istraživanjima, fleksibilnost MRS-a 7 pogoduje primjeni kreativnog računovodstva te se u najvećoj mjeri manipulira novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti. S obzirom na istu problematiku i područje istraživanja, rezultati ovoga istraživanja se uspoređuju s rezultatima istraživanja koje je provela Šimundža (2010) o primjeni kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku na području Republike Hrvatske.

Što se tiče samog sastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku primjetno je povećanje broja poduzeća koja sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku neovisno o veličini poduzeća. Prema istraživanju iz 2010. godine samo je 45% ispitanika bilo zaposleno u poduzećima koja sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku, dok je u 2020. godini 56,3% ispitanika zaposleno u poduzećima koja sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku. Dakle, broj ispitanika zaposlenih u poduzećima koja sastavljaju Izvještaj o novčanim tijekovima se povećao za 11,3 postotna poena u odnosu na 2010. godinu.

Radi lakše usporedivosti, pitanja u obliku Likertove skale prikazana su u tablici 24 s pripadajućim modom u 2010. i 2020. godini.

Tablica 24: Prikaz vrijednosti moda vezanog uz ocjenu pojedinih tvrdnji u 2020. i 2010. godini.

Pitanje	Mod (2020.)	Mod (2010.)
Efikasnost podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku.	3	3
Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti kao najbolji pokazatelj financijskog zdravlja tvrtke.	4	4
Efikasnost postojeće zakonske regulative u sprječavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva.	3	3
Vlastita razina znanja o novčanim tijekovima po pitanju MRS-a 7.	3	3

Djelotvornost MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku.	3	3
Zahtjevnost manipuliranja Izvještajem o novčanim tijekovima.	3	3

Izvor: Prikaz autorice.

Na temelju rezultata iz tablice vidljivo je da je najčešća ocjena među ispitanicima bila 3. Razlog toga može biti neutralan stav ispitanika ili nedovoljna upućenost ispitanika u navedenu problematiku. Jedino je tvrdnja da je novčani tijek iz poslovnih aktivnosti najbolji pokazatelj financijskog zdravlja tvrtke ocijenjena ocjenom 4. Stoga se lako može zaključiti kako novčani tijek iz poslovnih aktivnosti predstavlja vrijedan izvor informacija o poslovanju tvrtke te je kao takav podložan „uljepšavanju". Kao najčešće korišteni način manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti navedeno je rastezanje plaćanja obveza prema dobavljačima, posebice na kraju izvještajnog razdoblja.

Prema rezultatima provedenih istraživanja može se zaključiti kako fleksibilnost i nepreciznost odredbi MRS-a 7 pogoduje primjeni metoda i tehnika kreativnog računovodstva. Ispitanici, koji posjeduju bolju razinu znanja o Izvještaju o novčanom tijeku po pitanju MRS-a 7, su bolje upoznati s mogućnošću primjene metoda i tehnika kreativnog računovodstva. To se prvenstveno odnosi na skupinu ispitanika koja sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku. Kao najpogodnija kategorija MRS-a 7 za primjenu kreativnog računovodstva navedeni su zajmovi, što i nije čudno s obzirom na mnoštvo faktora klasifikacije istih.

Dakle, na temelju provedenih istraživanja 2010. i 2020. godine može se zaključiti da nema nekih značajnih odstupanja u primjeni metoda i tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Jedino što je vidljivo je promjena stava ispitanika prema Izvještaju o novčanom tijeku i važnosti informacija o novčanim tijekovima. Naime, veći dio ispitanika je svjestan važnosti i korisnosti informacija iz Izvještaja o novčanom tijeku, naročito onih vezanih uz novčani tijek iz poslovnih aktivnosti.

5 ZAKLJUČAK

U suvremenim uvjetima poslovanja sve se više dovodi u pitanje kvaliteta i pouzdanost financijskih izvještaja. Većina prethodnih istraživanja vezuje pojam kreativnog računovodstva uz obračunske kategorije, odnosno uz bilancu stanja i račun dobiti i gubitka. Dugi niz godina se Izvještaj o novčanom tijeku, preciznije novčani tijek iz poslovnih aktivnosti, koristio kao pokazatelj kvalitete dobiti. Dobit je kvalitetnija što je više pokrivena novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti. Međutim, pojam kreativnog računovodstva se u sve većoj mjeri vezuje i uz Izvještaj o novčanim tijekovima. Svrha primjene kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku je „napuhivanje" novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti kako bi se održale cijene dionica i privukli potencijalni investitori. Primjenom kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku otežava se i smanjuje vjerojatnost detekcije prijevara u bilanci stanja i računu dobiti i gubitka. Prijevare u Izvještaju o novčanom tijeku jesu rjeđe u praksi, ali se znatno teže otkrivaju i ostavljaju značajnije negativne posljedice.

Promatrajući Izvještaj o novčanom tijeku u kombinaciji s ostalim financijskim izvještajima može se doći do jasne spoznaje o poslovanju i financijskom „zdravlju" poduzeća. Upravo iz toga razloga sve veći broj poduzeća u Republici Hrvatskoj, koja nisu zakonski obveznici, sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku. Naime, u Republici Hrvatskoj su samo velika poduzeća zakonski obveznici sastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku. Zanimljivo je istaknuti da mala poduzeća, koja nisu zakonski obveznici sastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku, u sve većoj mjeri sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku.

Istraživanje je pokazalo da ispitanici koji sastavljaju Izvještaj o novčanim tijekovima bolje poznaju odredbe MRS-a 7, nego oni koji ne sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku. Veličina poduzeća ne djeluje statistički značajno na razinu znanja ispitanika o MRS-u 7 i na stav ispitanika o djelotvornosti MRS-a 7 u suzbijanju kreativnog računovodstva. Ispitanici koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku su jako dobro upoznati sa svim nedostacima MRS-a 7 i mogućnošću primjene kreativnog računovodstva. Prema mišljenju ispitanika zajmovi predstavljaju najpogodniju kategoriju MRS-a 7 za primjenu kreativnog računovodstva. U većini je slučajeva glavni predmet manipulacija novčani tijek iz poslovnih aktivnosti kao jedan od glavnih pokazatelja financijskog „zdravlja" tvrtke.

U Republici Hrvatskoj sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku još uvijek nije u potpunosti zaživjelo. Naime, još uvijek postoji dosta poduzeća koja zanemaruju važnost i korisnost informacija dobivenih putem ovog izvještaja. Izvještaj o novčanom tijeku nije sam sebi svrha,

ali u kombinaciji s ostalim financijskim izvještajima pruža kompletan uvid u financijski rezultat poduzeća i kvalitetu istoga. Pružanjem što više informacija o poslovanju poduzeća potiče se i povjerenje investitora i ostalih korisnika u kvalitetu i pouzdanost financijskog izvještavanja. Dakle, dostupnost i objavljivanje detaljnijih informacija o poslovanju poduzeća pruža uvid u trenutno stanje poduzeća, ali i sugerira na potrebna poboljšanja i promjene u postojećem načinu poslovanja.

LITERATURA

1. Aljinović Barać, Ž. (2019): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split.
2. Aljinović Barać, Ž., Šimundža, I. (2011): CREATIVE ACCOUNTING PRACTISES IN CASH-FLOW REPORTING: CASE OF CROATIA, Economic integration, competition and cooperation, 8th International Conference, University of Rijeka – Faculty of economics, Rijeka, Hrvatska, str. 657-672.
3. Arsenijević, A., Đukić, T. (2017): Creative cash flow reporting, Facta Universitatis: Series: Economics and Organization, 14 (2), str. 163-173.
4. Belak, V. (2006): Profesionalno računovodstvo, Zgombić & partneri, Zagreb.
5. Belak, V. (2008): Kreativno računovodstvo i njegov utjecaj na financijske izvještaje, RRIF, broj 8, str. 13-23.
6. Belak, V. (2011): Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo: Borba protiv prijevare, Belak Excellens d.o.o., Zagreb.
7. Duhovnik, M. (2008): Improvements of the cash-flow statement control function in financial reporting, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci, 26 (1), str. 123-150.
8. Đukić, T., Pavlović, M. (2014): Creative accounting and cash flow reporting, Facta Universitatis: Series: Economics and Organization, 11 (3), str. 225-235.
9. Gordon, E.A., Henry, E., Jorgensen, B.N., Linthicum, C.L. (2016): Flexibility in cash flow classification under IFRS: Determinants and consequences, Review of Accounting Studies, 22 (1), 839-872.
10. Mulford, C.W., Comiskey, E.E. (2005): Creative Cash Flow Reporting: Uncovering sustainable financial performance, John Wiley & Sons, Inc. Hoboken, New Jersey.
11. Narodne novine, (2015): Odluka o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja, Narodne novine d.d. Zagreb, broj 78.
12. Negovanović, M. (2011): Otkrivanje zlouporaba u financijskim izvještajima, RRIF, broj 6, str. 48-57.
13. O' Regan, P. (2006): Financial Information Analysis, John Wiley & Sons, Inc. Hoboken, New Jersey.
14. Pivac, S., Šego, B. (2006): Statistika, Alka Script, Zagreb.
15. Soltani, B. (2009): Revizija: Međunarodni pristup, MATE d.o.o., Zagreb.

16. Stevanović, S., Belopavlović, G., Lazarević-Moravčević, M. (2013): Creative Cash Flow Reporting – the Motivation and Opportunities, 46 (1-2), str. 28-39.
17. Šestanović, A., Vukas, J., Stojanović, M. (2015): Važnost novčanog toka kao pokazatelja kvalitete poduzetničkog uspjeha, Znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo, 5 (1), str. 123-136.
18. Šimundža, I. (2010): Primjena kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanim tijekovima, diplomski rad, Ekonomski fakultet, Split.
19. Vuk, J. (2012): Izvještaj o novčanom tijeku, RRIF, 1/12, str. 148-153.
20. Weiss, N.S., Yang, J.G.S. (2007): Cash flow statement: Problems with the Current Rules, CPA Journal, New York, 77 (3), str. 26-31.
21. Zelenika, R. (2000): Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet, Rijeka.
22. Zenzerović, R. (2015): Rani signali upozorenja na potencijalne prijevare (red flags), Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, str. 1-29.
23. Žager, K., Žager, L. (1996): Računovodstveni standardi, financijski izvještaji i revizija, Velebit-Velegraf d.o.o., Zagreb.

Izvori s Interneta:

1. Baik, B., Cho, H., Choi, W., Lee, K. (2015): Who classifies interest payments as financing activities? An analysis of classification shifting in the statement of cash flow at the adoption of IFRS, Journal of Accounting and Public Policy, raspoloživo na: http://dx.doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2015.11.003, (20.6.2020.).
2. Lennox, C., Yu, Y. J. (2019): Cooking the books using different ingredients: An examination of cash flow frauds, [Internet], raspoloživo na https://ssrn.com/abstract=3591493, (5.6.2020.).
3. Perčević, H., Mićin, M. (2016): Utvrđivanje odnosa između uspješnosti poslovanja i slobodnog novčanog toka, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, [Internet], raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/203926, (4.6.2020.).

POPIS TABLICA

Tablica 1: Razvrstavanje poduzetnika prema veličini 12
Tablica 2: Novčani tijekovi od poslovnih aktivnosti 15
Tablica 3: Novčani tijekovi od investicijskih aktivnosti 17
Tablica 4: Novčani tijekovi od financijskih aktivnosti 17
Tablica 5: Klasifikacija vrijednosnih papira, udjela i dividendi u Izvještaju o novčanom tijeku prema MRS-u 7 24
Tablica 6: Klasifikacija zajmova u Izvještaju o novčanom tijeku prema MRS-u 7 25
Tablica 7: Klasifikacija kamata u Izvještaju o novčanom tijeku prema MRS-u 7 26
Tablica 8: Pitanja iz anketnog upitnika 39
Tablica 9: Prikaz važećih i nevažećih odgovora 40
Tablica 10: Struktura ispitanika s obzirom da li se u njihovom poduzeću sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku 41
Tablica 11: Struktura zaposlenika s obzirom na veličinu poduzeća u kojemu su zaposleni 42
Tablica 12: Struktura ispitanika s obzirom na vlasništvo poduzeća u kojemu su zaposleni 43
Tablica 13: Struktura ispitanika s obzirom na djelatnost poduzeća u kojemu su zaposleni 44
Tablica 14: Dvostruka statistička tablica - odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i veličinu poduzeća 46
Tablica 15: Dvostruka statistička tablica - odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i vlasništvo poduzeća 48
Tablica 16: Dvostruka statistička tablica - odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i djelatnost poduzeća 50
Tablica 17: Dvostruka statistička tablica - odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i duljine radnog iskustva na računovodstvenim poslovima 54
Tablica 18: Prikaz moda i aritmetičkih sredina vezanih uz ocjene pojedinih tvrdnji 56
Tablica 19: Stav ispitanika o tome koliki broj poduzeća u Republici Hrvatskoj primjenjuje kreativno računovodstvo 58
Tablica 20: Glavni korisnici Izvještaja o novčanom tijeku prema mišljenju ispitanika 59
Tablica 21: Efikasnost podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku prema mišljenju ispitanika 61
Tablica 22: Mann-Whitney U-test – utjecaj sastavljanja/nesastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku na razinu znanja ispitanika o Izvještaju o novčanom tijeku po pitanju MRS-a 7 62

Tablica 23: Kruskal-Wallis test - utjecaj efikasnosti postojeće zakonske regulative u sprječavanju ili eliminiranju kreativnog računovodstva, djelotvornosti MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku i zahtjevnosti manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku sastavljenom prema odredbama MRS-a 7 na vlastitu razinu znanja ispitanika o Izvještaju o novčanom tijeku. 63
Tablica 24: Prikaz vrijednosti moda vezanog uz ocjenu pojedinih tvrdnji u 2020. i 2010. godini. 73

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Struktura ispitanika s obzirom da li njihovo poduzeće sastavlja Izvještaj o novčanom tijeku 41
Grafikon 2: Struktura zaposlenika s obzirom na veličinu poduzeća u kojemu su zaposleni 42
Grafikon 3: Struktura zaposlenika s obzirom na vlasništvo poduzeća u kojemu su zaposleni.43
Grafikon 4: Struktura ispitanika s obzirom na djelatnost poduzeća u kojemu su zaposleni 45
Grafikon 5: Odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i veličinu poduzeća 47
Grafikon 6: Odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje/nesastavljanje Izvještaja p novčanom tijeku i vlasništvo poduzeća 49
Grafikon 7: Odnos ispitanika s obzirom na sastavljanje Izvještaja o novčanom tijeku i djelatnost poduzeća 52
Grafikon 8: Odnos dobne skupine ispitanika i duljine radnog iskustva na računovodstvenim poslovima 55
Grafikon 9: Stav ispitanika o tome koliki broj poduzeća u Republici Hrvatskoj primjenjuje kreativno računovodstvo 58
Grafikon 10: Glavni korisnici Izvještaja o novčanom tijeku prema mišljenju ispitanika 60
Grafikon 11: Efikasnost podataka iz Izvještaja o novčanom tijeku prema mišljenju ispitanika 61
Grafikon 12: Stav ispitanika koji sastavljaju Izvještaj o novčanom tijeku o djelotvornosti MRS-a 7 u sprječavanju manipuliranja Izvještajem o novčanom tijeku 64
Grafikon 13: Najčešće korištene metode kreativnog računovodstva prema mišljenju ispitanika 65
Grafikon 14: Najpogodnije kategorije MRS-a 7 za primjenu kreativnog računovodstva prema mišljenju ispitanika 66
Grafikon 15: Novčani tijek iz poslovnih aktivnosti kao pokazatelj financijskog „zdravlja“ tvrtke 68
Grafikon 16: Razlozi smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti prema mišljenju ispitanika 69
Grafikon 17: Razlozi smanjivanja novčanog tijeka iz poslovnih aktivnosti s obzirom na djelatnost poduzeća 70
Grafikon 18: Načini manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti prema mišljenju ispitanika 71

Grafikon 19: Načini manipuliranja novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti s obzirom na djelatnost poduzeća 72

POPIS SLIKA

Slika 1: Definiranje područja kreativnog računovodstva prema fleksibilnosti primjene računovodstvenih propisa 19
Slika 2: Shematski prikaz klasifikacijskih manipulacija u Izvještaju o novčanom tijeku 23

SAŽETAK

Kvalitetne i pouzdane računovodstvene informacije predstavljaju osnovu racionalnog poslovnog odlučivanja. Međutim, razne manipulacije u računu dobiti i gubitka i bilanci stanja rezultirale su velikom razinom nepovjerenja u sustav financijskog izvještavanja. Izvještaj o novčanom tijeku je dugi niz godina smatran manje podložnim manipulacijama te se kao takav koristio kao pokazatelj kvalitete dobiti. Ipak, potencijalni investitori i ostali korisnici financijskih izvještaja bi trebali biti oprezni jer je razvijen niz različitih metoda i tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Najviše se manipulira novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti kao glavnim pokazateljem financijskog „zdravlja" tvrtke.

Cilj ovoga istraživanja je prikazati metode i tehnike kreativnog računovodstva, naročito u Izvještaju o novčanom tijeku. U teorijskom dijelu rada prikazani su načini prezentiranja i sastavljanja Izvještaja o novčanom tijeku te je posebice istaknuta važnost informacija dobivenih putem Izvještaja o novčanom tijeku. Definiran je i sam pojam kreativnog računovodstva te su navedene metode i tehnike primjene kreativnog računovodstva. Navedeni su i glavni motivi primjene kreativnog računovodstva u financijskim izvještajima. U konačnici su prikazani rani znakovi upozorenja na prijevare te su razrađeni neki od poznatijih računovodstvenih skandala.

Empirijski dio rada odnosi se na konkretno istraživanje o primjeni metoda i tehnika kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. Putem anketnog upitnika prikupljeni su podatci o stavovima računovođa o Izvještaju o novčanom tijeku i primjeni kreativnog računovodstva u Republici Hrvatskoj. Dokazano je da odredbe MRS-a 7 pogoduju primjeni kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku. U najvećoj mjeri se manipulira novčanim tijekom iz poslovnih aktivnosti kao važnim izvorom informacija o poslovanju tvrtke.

Ključne riječi: Izvještaj o novčanom tijeku, novčani tijek iz poslovnih aktivnosti, kreativno računovodstvo, primjena kreativnog računovodstva u Izvještaju o novčanom tijeku, prijevarno financijsko izvještavanje.

SUMMARY

Quality and reliable accounting information is the basis of rational business decision-making. However, various manipulations of the profit and loss statement and the balance sheet have resulted in a high level of distrust toward the financial reporting system. The Cash Flow Statement has been considered less susceptible to manipulation for many years and as such has been used as an indicator of profit quality. However, potential investors and other users of financial statements should be cautious as a number of different creative accounting methods and techniques have been developed in the Cash Flow Statement. Most manipulated with is the cash flow from business activities as the main indicator of the company's financial "health".

The aim of this research is to present methods and techniques of creative accounting, especially in the Cash Flow Statement. The theoretical part of the paper delineates ways of presenting and compiling the Cash Flow Statement and emphasizes the importance of information obtained through the Cash Flow Statement. The very concept of creative accounting is defined and the methods and techniques of applying creative accounting are listed. Primary motives for the application of creative accounting in financial statements are also presented. Finally, early warning signs of fraud are introduced and some of the more well-known accounting scandals are discussed.

The empirical part of the paper refers to concrete research regarding the application of creative accounting methods and techniques in the Cash Flow Statement. The survey questionnaire collected data about the attitudes of accountants concerning the Cash Flow Statement and the application of creative accounting in the Republic of Croatia. The provisions of IAS 7 have been shown to favor the application of creative accounting in the Cash Flow Statement. Mostly it is the cash flow from operating activities that is manipulated with as an important source of information about the company’s operations.

Keywords: Cash Flow Statement, cash flow from operating activities, creative accounting, application of creative accounting in the Cash Flow Statement, fraudulent financial reporting.